

MASTEROPPGAVE

Emnekode:

S0330S

Kandidatnavn:

Siri Hammerfjeld

«...Vi tåler hele dem...»

En studie av miljøterapeuters opplevelse

Dato: 14.05.2022

Totalt antall sider: 95

Forord

Prosesen med å skrive denne masteroppgaven har gitt meg større innsikt i et tema jeg elsker å lære mer om. Jeg har mye ny kunnskap som vil påvirke mine tanker og vurderinger i fremtiden som miljøterapeut i barnevernsinstitusjon.

Prosesen har vært noe krevende. Jeg har brukt mye tid til refleksjon, og mindre tid til skriving.

Takk til informantene som har stilt opp. Studien hadde ikke eksistert uten dere.

Jeg ønsker å takke min veileder Hilde Berit Moen. Hun har hjulpet meg både rent faglig, timer med konstruktive tilbakemeldinger og lesing av tekst, samt også bidratt til gode refleksjoner hos meg. Det har vært eksepsjonell veiledning.

Bodø 27.04.2022

Siri Hammerfjeld

Innholdsfortegnelse

1.0.	Innledning	5
1.1.	Tema og problemstilling	6
1.2.	Oppgavens oppbygging	6
1.3.	Kunnskapsstatus	7
1.3.1.	Miljøterapeutisk praksis i forebygging av vold	7
1.3.2.	Forskning på miljøterapeutisk tilnærming	9
1.3.3.	Aggression Replacement Training	11
1.3.4.	Forskning på ART	13
1.3.5.	Dialektisk atferdsterapi (DBT) – Omsorgs- og endringsmodellen (OEM)	15
1.3.6.	Forskning på OEM	16
1.3.7.	Andre metoder	16
1.3.8.	Hvilke erfaringer har ansatte i barnevernsinstitusjon med bruk av metoder når det gjelder å redusere vold og trusler?	17
1.3.9.	Tvangsmiddelbruk	18
2.0.	Teori	19
2.1.	Makt	21
2.1.1.	Forventninger og legitimitet	22
2.1.2.	Handlingsteori	23
2.2.	Vold	25
2.2.1.	Institusjonalisert vold	27
2.3.	Avmakt	30
2.4.	Atferd	32
2.4.1.	Attribusjonsteori	33
2.5.	Oppsummering av teoretisk rammeverk	33
3.0.	Metode	35
3.1.	Valg av metode	35
3.1.1.	Intervju som datainnsamlingsmetode	36
3.1.2.	Dybdeintervjuene	38
3.1.3.	Utvalg og rekruttering	40
3.1.4.	Intervjusituasjonen	42
3.1.5.	Transkribering	43
3.2.	Dataanalyse	43
3.2.1.	Koding av intervjuene	44
3.2.2.	Kategorisering	45
3.3.	Etikk i kvalitative studier	47
3.4.	Studiens kvalitet	49
3.4.1.	Pålitelighet	49
3.4.2.	Gyldighet	50
3.4.3.	Generalisering	51
3.5.	Oppsummering av metodekapittel	51
4.0.	Empiri og analyse	53
4.1.	Normalisering av atferd	53
4.1.1.	« <i>Opplever ofte at ungdommene mister kontrollen, at de føler på avmakt...</i> »	54
4.1.2.	« <i>Du agerer på det miljøet som er rundt deg på en negativ</i> »	

<i>dysfunksjonell måte»</i>	59
4.1.3. «Oppvekst generelt består av testing...»	60
4.1.4. Oppsummering – Normalisering av atferd	65
4.2. Betydningen av relasjon som verktøy	66
4.2.1. «...Det å få relasjon til ungdommer er det viktigste redskapet...»	66
4.2.2. «...Vi ofrer oss selv for å hjelpe dem...».....	71
4.2.3. Oppsummering	76
5.0. Avslutning	78
5.1. Oppsummering av funn	78
5.1.1. Forsøk på gjenvinning av kontroll – atferd som uttrykk for smerte – «Det må jo være vondt å kjenne på at man mister råderett over sitt eget liv. Disse ungdommene er ofte vant til å klare seg helt alene»	78
5.1.2. Relasjon og terapi? – eller bare maktbruk? – «...som om du ikke bryr deg...»	80
5.2. Refleksjoner rundt forskningsprosessen	81
5.3. Betydning for praksis og videre forskning	83
5.3.1. Betydning for praksis	83
5.3.2. Videre forskning	84
Litteraturliste	85
Vedlegg 1, Intervjuguide	90
Vedlegg 2, Samtykkeskjema	93

1.0. Innledning

Denne studien tar for seg miljøterapeuters opplevelse av å jobbe med voldelige atferdsuttrykk hos ungdom i barnevernsinstitusjoner i Norge. Studien baserer seg på tidligere forskning om temaet, relevant teori, samt sju kvalitative dybdeintervjuer fra sju ulike informanter – alle miljøterapeuter i forskjellige barnevernsinstitusjoner i Norge.

Studien er relevant i forhold til å belyse hvordan miljøterapeutene i barnevernsinstitusjonene opplever jobben sin. Samt også beskrive miljøterapeuters opplevelse av å jobbe med ulike metodikker og tilnærminger. Dette er en yrkesgruppe som fortsatt står høyt i statistikken over ansatte som opplever vold på arbeidsplassen. Funnene i studien vil være av betydning med tanke på å belyse hvilke faktorer som oppleves viktige for miljøterapeutene i jobben med å redusere voldshandlinger hos ungdommene.

Arbeidstilsynet (2016) viser til statistikk over hvor mange sosialarbeidere som utsettes for vold på jobb.

Miljøterapeuter i barnevernsinstitusjoner i Norge, er en yrkesgruppe som befinner seg høyt på statistikken over individer som blir utsatt for trusler og vold på jobb. Omtrent 41 prosent av yrkesgruppene «sosialarbeider» og «vernepleier» forteller at de blir utsatt for vold og trusler på jobb. Svalund (2009) beskriver at flere opplever vold og trusler flere ganger løpet av et år. Opptil 22-23 prosent forteller at de blir utsatt for vold eller trusler flere ganger i uken på jobb. Arbeidstilsynet påpeker at det ser ut til å være vanskelig å ivareta arbeidssikkerheten på samme tid som den miljøterapeutiske ivaretagelsen av hensyn til ungdommene (Arbeidstilsynet, 2016).

Lillevik og Øien (2010) redegjør for hvordan konflikter oppstår i institusjoner. De påpeker at disse som oftest oppstår i et samspill mellom ungdommene og terapeutene. Terapeutenes måte å møte ungdommene på, kan dermed bidra til å påvirke situasjonen i positiv eller negativ retning. De påpeker også at det noen ganger kan bli behov for at ansatte griper inn ved bruk av fysisk kontroll i ulike situasjoner. Det er hverken en trygg eller ønskelig situasjon å komme i. En av de viktigste etiske diskusjonene i barnevernsfaget, er hvordan barn og unge kan få mulighet til å bidra i viktige avgjørelser på en god måte uten bruk av tvang (Lillevik og Øien, 2010).

1.1. Tema og Problemstilling

Gjennom mine seks års erfaring som miljøterapeut i barnevernsinstitusjon, har jeg opplevd å jobbe med ulike miljøterapeutiske tilnærminger og metoder som har som hensikt å redusere vold, trusler og utagerende atferd hos ungdommene som bor i institusjonene. Min opplevelse er at miljøterapeuter på mange måter må «stå i stormen». Med det mener jeg at det ligger en forventning om at ungdommene kommer til å reagere med bruk av vold og trusler når miljøterapeutene forsøker å jobbe med endring hos ungdommene. Jeg ønsker derfor å forske på andre miljøterapeuters opplevelser av å jobbe i barnevernsinstitusjon med denne målgruppen. Problemstillingen min er:

Miljøterapeuter i barnevernsinstitusjon sin opplevelse av og arbeid med reduksjon av vold.

Forskningsspørsmål 1: *Når vi anvender metoder for å redusere vold og trusler hos ungdommer i barnevernsinstitusjon med atferdsvansker, må vi forvente at terapeutene ser en oppblomstring av atferden før den etter hvert reduseres. – Bidrar noen av metodene til eskalering av vold?*

Forskningsspørsmål 2: *Hvordan oppleves det for miljøterapeutene å stå i dette arbeidet?*

Forskningsspørsmål 3: *Hva anser miljøterapeutene som viktige faktorer i jobben sin med ungdommene?*

Jeg ønsker å vite hvordan det er for de ansatte å stå i disse problemstillingene eller relasjonene. Hvordan det påvirker dem. Hvordan det føles. Og hvordan de ser at situasjonene og relasjonene påvirker ungdommen.

Etter en gjennomgang av oppgavens oppbygging, vil jeg presentere funn fra tidligere relevant forskning angående temaet.

1.2. Oppgavens oppbygging

Videre i kapittel 1 presenteres tidligere forskning angående temaet for studien.

I kapittel 2 presenterer studiens teoretiske rammeverk. Konkrete teoretikere som jeg har valgt å anvende som analytiske verktøy er Max Weber, Erving Goffman, Per Isdal, Jon Elster, Robert Merton og Fritz Heider. Deretter presenterer kapittel 3 studiens metode og fremgangsmåte, samt begrunnelse for og refleksjon rundt dette. Metodekapittelet går også gjennom analyseprosessen av datamaterialet, samt hoved- og undertemaer jeg kom frem til for den videre analysen. Videre i kapittel 4, omhandlende analyse og empiri, presenteres funnene fra studien og analysen av disse. Resultatene vil bli oppsummert, og satt inn i en større sammenheng. Til slutt reflekteres det i avslutningskapittelet rundt selve forskningsprosessen, samt behov for videre forskning på miljøterapeuters opplevelse av å jobbe med ungdom i barnevernsinstitusjon.

1.3. Kunnskapsstatus

I denne delen presenterer jeg relevant tidligere forskning. Funnene som presenteres her vil være med på utforming av innhenting av empirien for denne studien. Dette underkapittelet belyser funn fra forskning om miljøterapeutiske tilnærminger i barnevernsinstitusjoner, og funn når det gjelder spesifikke metoder som anvendes i barnevernsinstitusjoner, skoler og andre psykiatriske institusjoner. Særlig belyses Aggression Replacement Training og Dialektisk atferdsterapi. Videre forklares hvilke andre metoder som anvendes i denne type institusjoner, samt hvorfor jeg velger å ikke ha med funn fra tidligere forskning om disse. Deretter presenteres noe relevant funn angående arbeid med ungdom og kriminalitet. Til slutt i kapittelet belyses ulike funn knyttet til erfaringer med tvangsmiddelbruk i institusjoner som barnevern og psykiatri. Fokuset i disse funnene omhandler erfaringer knyttet til reduksjon av vold, trusler og utagerende atferd ved bruk av tvangsmidler.

1.3.1. Miljøterapeutisk praksis i forebygging av vold

Miljøterapi kan foregå på mange ulike måter. En kort forklaring kan være at miljøterapi kan være bevisst terapeutisk tilrettelegging av miljøet rundt ungdommen (Halvorsen, 2006).

Mange institusjoner opererer med konkrete metodikker som har et spesifikt navn. Når man arbeider utfra en miljøterapeutisk praksis har man ikke en slik metodikk. Miljøterapi i seg selv er nemlig ikke en bestemt metode, men heller et sett av ulike metoder med flere teoretiske forankringer. Likevel – skal man praktisere en metode, vil man mestre dette på en mye bedre måte om man har god miljøterapi i ryggmargen (Halvorsen, 2006). Den ideelle miljøterapeut er sikkert noen som er ekspert på å lese menneskene rundt seg og seg selv, er god til å lage mat, et naturtalent innenfor alt av sport, husholdning, hobbyer, fysiske yrker osv. Det finnes ingen mennesker som er helt i øverste sjikt på alt dette. Når man jobber flere terapeuter sammen i en institusjon, har man en gylden mulighet til å utfylle hverandre på ulike områder. God miljøterapi vil også derfor være avhengig av at man er et godt team som utfyller hverandre når man jobber med ungdommer i barnevernsinstitusjon (Halvorsen, 2006).

Hva som er en 'god' miljøterapeutisk praksis når man har som mål å forebygge vold, vil derfor være noe mer diffust sammenliknet med når man bruker en bestemt metodikk med en bestemt ramme. Senere i denne delen vil du se at jeg referer til to helt konkrete metoder som begge har som mål å redusere aggressiv atferd hos ungdommer. Det er interessant og lærerikt å se på hvordan en institusjon, som jobber med en miljøterapeutisk tilnærming, med mål om å redusere aggressiv atferd hos ungdommene som bor der, har funnet en slags metodikk basert på de teoretiske forankringene denne institusjonen er bygget opp på. Samt hvorvidt det kommer frem andre aspekter som er mulig svært viktige i jobben med ungdommene som kanskje andre metoder ikke nødvendigvis tar høyde for.

Hva er miljøterapeutens viktigste oppgave?

«Miljøterapeutens viktigste oppgave, slik vi ser det, er å forstå seg selv. Reflektere over sine egne tanker, følelser og handlinger, og konstant være opptatt av hvordan han eller hun fremstår ovenfor barnet. Hvorfor? Fordi du, den du er, er den viktigste metoden for å hele barn og unge som har vært utsatt for påkjenninger. Fordi det er du som kan skape kontakt, samspille, trygge og regulere» (Gustumhaugen, Dønnestad, Steinkopf, 2017).

Forfatterne er opptatte av miljøterapeutens møte med sårbare barn og unge. Disse barna er utsatt for omsorgssvikt, og trenger å lære seg å tro på det gode i voksne. Fokuset til forfatterne ligger på hvordan miljøterapeuten kan håndtere avvising, samtidig som

terapeuten skal støtte og hjelpe barna mens de ser ressursene til barna, fremfor å utvikle negative følelser ovenfor dem (Gustumhaugen, Dønnestad, Steinkopf, 2017).

1.3.2. Forskning på miljøterapeutisk tilnærming

I 2012 utførte Ole Greger Lillevik og Lisa Øien en kvalitativ studie hvor intervjuobjektene var ansatte i barnevernsinstitusjon. Formålet med studien var å sette søkelys på utvikling av begreper som kunne beskrive miljøterapeutisk praksis i forebyggingen av vold på institusjonen. Studien tok utgangspunkt i at institusjonen faktisk forebygget vold. Særlig interessant med studien var å studere hva som faktisk forebygget situasjoner preget av vold og trusler (Lillevik og Øien, 2012).

Den viktigste faktoren for å forebygge vold og trusler viste seg å være at miljøterapeuten i seg selv var god på å oppdage tidlige tegn på frustrasjon hos ungdommen, det som i studien kalles 'miljøsensitivitet'. Studien trakk fram at disse miljøterapeutene ofte var gode på å hjelpe ungdommen til å finne andre utveier i vanskelige situasjoner alternativt til vold og trusler. Miljø-sensitive terapeuter må være bevisste på endringer i miljøet rundt seg slik at de fanger opp stemningsendringer; være bevisst på små stemninger og endringer i rommet/huset. Når den ansatte kommer på jobb kan det for eksempel være at skoene i gangen står annerledes, kanskje er noe flyttet på, en jakke ligger på gulvet, eller lignende. Oppmerksomheten mot det som skjer rundt i huset er bevisst. Når samspillet og samhandlingen mellom ungdommene og/eller de ansatte fungerer dårligere, merkes det på stemningen. En av informantene i studien beskriver at:

«Merker jeg at stemningen er uggen, så griper jeg fatt i det. Om det ikke er noen klar årsak, så prøver jeg å snu situasjonen. Finne på noe, endre fokus. For det er jo sånn at jo tidligere jeg kommer inn i situasjonen, jo mer har jeg å spille på».

Fokuset til terapeutene i studien er hele tiden at ungdommen har mulighet til å lære noe av hver enkelt situasjon med terapeutens hjelp (Lillevik og Øien, 2012).

Miljøsensitivitet ble ett av tre hovedbegreper i studien. Studien viser at på denne institusjonen bidrar miljøsensitivitet til at terapeuten kan være i forkant av en uheldig

situasjon, og bidra til å snu situasjonen før den fører til vold og trusler (Lillevik og Øien, 2012).

Studien viser også hvordan de ulike tilnærmingene i miljøterapien anvendes på ulike aktiveringsnivåer av aggresjonen. Miljøsensitivitet beskrives i studien som noe man kan forebygge en situasjon med. Hvis man er god på å fange opp stemninger og små endringer hos den andre man samhandler med, kan man lettere klare å peile samtalene eller handlingene sine inn på et spor som fører til at man demper den andres aggresjon, snarere enn å eskalere den (Lillevik og Øien, 2012).

Et annet begrep denne studien definerer, er valgveiledning. Valgveiledning handler om at personalet synliggjør for ungdommen hvilke andre alternativ som finnes i situasjoner hvor det er sannsynlig at ungdommen benytter seg av vold og trusler som et verktøy for å komme seg ut av noe. En informant beskriver at:

«Du gir så mange andre muligheter til å komme ut av situasjonen de har satt seg i, at utagering rett og slett blir for dumt».

Denne valgveiledningen kan også skje i situasjoner hvor åpne konflikter preger situasjonen. som en annen informant i studien beskriver slik:

«Når ungdommen står der, rett opp i ansiktet mitt og roper, så tenker jeg at «du kan ennå snu, du kan enda få det til», han greier jo ikke der og da å se hvordan han skal komme ut av dette. Da blir det min jobb å hjelpe han»

Tredje og siste begrep som studien ser på, som ett av de overordnede begreper for å kategorisere verktøy som anvendes til forebygging, er situasjonsvalidering.

Situasjonsvalidering handler om hvordan miljøterapeuten jobber sammen med ungdommen etter en situasjon preget av vold og trusler, hvor miljøterapeuten anvender situasjonen til noe positivt, noe ungdommen kan bruke som grunnlag for å lære noe. Et av intervjuobjektene mente at å snakke om det som ledet til hendelsen, og hva som utløste den, kan hjelpe ungdommen til å bli bedre kjent med eget reaksjonsmønster, og dermed endre det. Forfatterne påpeker at det alltid vil være nyttig å kjenne seg selv og sine reaksjonsmønstre for å kunne endre det (Lillevik og Øien, 2012).

Studien påpeker også at når miljøterapeuten jobber med ungdommen i etterkant av en situasjon om hvilke andre alternativer ungdommen har i stedet for vold og trusler, forebygger dette også nye situasjoner preget av vold og trusler (Lillevik og Øien, 2012).

Denne studien har satt søkelys på ulike prosesser i samhandlingen som kan bidra til å redusere voldsrisiko (Lillevik og Øien, 2012). Jeg synes likevel at studien mangler konkret informasjon om hvorvidt ungdommene har fått redusert sine atferdsvansker med tanke på bruk av vold og trusler. Studien er mer opptatt av miljøterapeutenes syn. Forfatterne mener at ved hjelp av de ulike tilnærmingene som presenteres innenfor de tre begrepene som studien tar for seg, så reduserer hyppigheten i voldsutøvelsen hos ungdommene. Studien viser likevel ikke til noen konkrete målbare data om dette (Lillevik og Øien, 2012).

Videre under neste kapittel presenteres metoden Aggression Replacement Training.

1.3.3. Aggression Replacement Training

En konkret metode som er utbredt i barnevernsinstitusjoner i Norge er ART- 'Aggression Replacement Training'. ART er i utgangspunktet et Amerikansk program omhandlende mestring av ulike ferdigheter. Denne metodikken har vist seg å være et utbredt verktøy også her i Norge, med tanke om å forebygge, redusere og erstatte negativ aggressiv atferd med atferd som er konstruktiv for å oppnå det man ønsker med en atferd (Haaland Ask, 2006).

ART er en behandlingsform med mål om å erstatte aggressiv atferd med alternativ atferd? eller med noe annet. Årsaken til aggressiv atferd er komplekse. Ifølge Sørli og Nordahl (1998) har biologiske predisposisjoner, ulike karakteristikk i familiene, den sosiale kompetansen, det kognitive aspektet, og miljøet rundt mye å si for hvorfor man 'blir som man blir og gjør som man gjør'. Hovedkomponenten er, ifølge Sørli og Nordahl, hvilke sosiale ferdigheter man har (Sørli og Nordahl, 1998).

Samtidig som ART forsøker å erstatte atferden med noe annet, har metoden også som mål å bygge sosial kompetanse. Haaland Ask (2006) mener på lik linje med Goldstein, Glick og Gibbs (2000), som alle tre har utviklet ART i 15 år i Amerika, at ART er et velfungerende verktøy når det kommer til å forebygge og redusere aggressiv atferd i institusjon, men også på andre arenaer hvor ungdom og barn befinner seg (Goldstein, Glick og Gibbs, 2000).

ART er et multisystemisk program med forankring i kognitiv atferds-teoretisk tradisjon. Hovedteorien bak ART-programmene er at det eneste man kan kontrollere er seg selv og ingen andre. Dermed vil den eneste kontrollene man kan ha være selvkontroll, både når det gjelder egne tanker, følelser og atferd – og i den rekkefølgen. Det viktige en ART-behandler kan bidra med, er da å legge til rette for at ungdommen kan lære seg alternative handlinger til vold, trusler og dysfunksjonell atferd, samt tanker og affektive responser. Alle disse tre komponentene bør være et fokus sammen for å mestre andre ferdigheter til erstatning for aggresjon (Moynahan og Strømgren, 2003).

ART-programmene er delt inn i tre hovedområder for ulike perioder i prosessen av behandlingen. Det ene området tar for seg *sosial ferdighetstrening*, hvor fokuset er å erstatte uønsket atferd med ønsket atferd. Ungdommen må da trene på ferdigheter i gitte daglige situasjoner hvor den uønskede atferden ellers ville oppstått. Ferdighetene ungdommen må øve på er individuelle, men ofte bestående av ferdigheter som å hilse på de som vil være naturlig å hilse på i gitte settinger, samt det å mestre å gjennomføre et møte eller en samtale. Ungdommen bør også øve på å mestre å bli stilt krav til uten å agere med vold og trusler. For å mestre dette er det essensielt at ungdommen og terapeuten forstår funksjonen av den uønskede atferden som vanligvis ville oppstått, for så å tillegge ønsket atferd mye av den samme funksjonen (Goldstein, Glick og Gibbs, 2000).

Det andre hovedområdet for ART-programmene er *aggresjonsreducerende tiltak*. Her er fokuset og målet å gi ungdommen et verktøy de kan bruke for å mestre å ha selvkontroll når de kjenner på sinne. Dette er en stor prosess hvor det er nyttig å plukke fra hverandre den indre samtalen ungdommen har med seg selv i forkant av situasjoner hvor uønsket atferd oppstår. Ifølge Goldstein, Glick og Gibbs har mange ungdommer som utøver aggressiv atferd en fiendtlig fortolkning av andre mennesker og deres intensjoner og handlinger. De er i såkalt alarmberedskap. Disse feiltolkningene er det viktig å forsøke å utfordre og endre (Goldstein, Glick og Gibbs, 2000).

Ungdommen utfordres ofte på 'de små tingene' – for eksempel å senke lyden på stemmen før den eventuelt eskalerer og fører til at ungdommen bygger seg opp til et kraftigere uttrykk. Ungdommen kan oppleve større grad av selvkontroll hvis de klarer å mestre pusteteknikker, muskelavslapningsøvelser og lignende, samt at ungdommen klarer å gjenkjenne når han eller hun bør bruke disse teknikkene. Ifølge spesialkonsulent ved Glenne

Autismesenter Luke Moynahan, er følgende komponenter viktig for aggresjonsreducerende tiltak; opplæring i å identifisere interne og eksterne sinneutløsende stimuli; identifisering av egne kroppslige sinnesignaler; trening i sinnedempende teknikker og positiv selvinstruksjon; realistisk konsekvenstenkning; bruk av alternative sosiale ferdigheter; samt realistisk selvevaluering (Moynahan, 2002).

Det tredje området for ART-programmene er moraltreningen. Forfatterne beskriver en bestemt verdi eller tenkning ved aggressiv atferd som at:

«Det beste forsvar er å slå først. Det er min rett å ta meg til rette på andres bekostning. Jeg først og bare jeg. Ikke noe er min feil» (Goldstein, Glick og Gibbs, 2000).

Ifølge Goldstein, Glick og Gibbs er dette en moralsk verdi mange aggressive ungdommer har til felles. Dette er noe som i kognitive atferdsteorier ofte kalles for 'tankefeil'. Mange av disse ungdommene verdsetter imidlertid ofte verdier som vi anser som gode; det å være hjelpsom, ærlig og oppriktig, men de klarer ikke alltid leve opp til disse selv. Disse tankefeilene forhindrer dem ofte til å gjøre akkurat det. Ved hjelp av moraltreningen kan ungdommene øve på situasjoner hvor de må reflektere alternativt til sine tankefeil. Målet er at ungdommene skal oppleve at de får gode erfaringer og mestring ved å endre noen av sine tanker og holdninger. Rollespill blir ofte brukt i ART-trening for å belyse konkrete situasjoner og ulike utfall av disse. Det er også en fin arena å få tilbakemelding fra de rundt, samt refleksjon (Moynahan, 2002).

1.3.4. Forskning på ART

I 2006 utførte Kine Haaland Ask intervju av en fagleder på en barnevernsinstitusjon hvor de benyttet seg av ART-programmer i arbeidet med ungdommene som hadde aggressiv atferd, samt en ungdom som bodde der. Artikkelen het *«trylletriks for korte lunter»*. Ungdommen som deltok i studien, hadde AD/HD og også aggressiv atferd. Ungdommen deltok i et ART-program ved institusjonen. Haaland Ask ønsket å finne ut hvordan ART kunne bidra til å fremme sosial kompetanse hos ungdom med AD/HD. Hun ville finne ut hvordan ungdommene hadde det før de startet i ART-gruppen, hvordan de opplevde treningen i ART-

programmet, om de hadde fått bedre sosial fungering etter at de begynte med ART, samt hvordan ART om mulig hadde bidratt til å fremme utviklingen deres. ART-treningen baserte seg på å bedre sosiale ferdigheter, sinnekontrollering og moralsk resonnering (Haaland Ask, 2006).

Haaland Ask fant at ungdommen hadde fått utviklet sine ferdigheter slik at han fikk bedre selvkontroll og atferds regulering. Beskrivelser fra informantene tydet på at ungdommen i studien hadde fått utviklet sitt atferdsmønster slik at han var i stand til å velge andre handlingsmønstre som ikke førte til vold og aggresjon. Haaland Ask (2006) konkluderer med at ART trolig har bidratt til positiv atferdsendring og styrking av sosial kompetanse hos ungdommen. Haaland Ask er derimot klar på at resultatene hennes ikke kan generaliseres da studien består av kun ett studieobjekt. Hun mener likevel at ART-programmet hun ble presentert for, ser ut til å ha gode holdepunkter for å være en god metodikk til ungdom som sliter med aggresjon og voldsproblematikk i måten å håndtere situasjoner på (Haaland Ask, 2006). Da denne studien bare har ett studieobjekt, kan ikke funnene i seg selv generaliseres. Funnene i studien kan likevel belyse hvordan ART metoden brukes i praksis, samt om den er praktiserbar.

I 2021 ble det gjort en litteraturgjennomgang av hvilken forskning som finnes om effekten av Aggression Replacement Training i Norge. Målgruppen for litteraturgjennomgangen, var barn og ungdom mellom 6 og 17 år i Norge. Studien er relativt omfattende, med søk i databasene PsychINFO og Web og Science. I tillegg ble referanselister til aktuelle forskningsstudier gått gjennom. Lindgren (2021) som utførte litteraturgjennomgangen, vurderte totalt seks studier som relevante. Disse seks studiene kunne vise til at ART hadde en positiv effekt på sosiale ferdigheter, samt forbedring av atferdsvansker når ART ble iverksatt som en del av skolehverdagen for deltakerne i studiene (Lindgren, 2021).

Lindgren fant at de sosiale ferdighetene som ble lært hos deltakerne var synlige på flere områder. Alder så ut til å spille en rolle for i hvor stor grad ART hadde en effekt, siden yngre deltakere så ut til å ha en større effekt av ART-programmet enn eldre deltakere. Lindgren påpeker også at det oppfordres til mer forskning på området da disse nåværende studiene har flere metodologiske begrensninger som må tas i betraktning når resultatene av studiene tolkes. Ved bruk av oppfølgingsstudier, samt enda flere randomiserte studier er det

sannsynlig at man vil kunne få en oversikt og forståelse av årsakssammenhengene bak ART. En sånn kunnskap kan hjelpe oss å redusere og forebygge atferdsvansker hos barn og unge (Lindgren, 2021).

1.3.5. Dialektisk atferdsterapi (DBT) – Omsorgs- og endringsmodellen (OEM)

DBT – dialektisk atferdsterapi – en metode utarbeidet av terapeuten Marsha M. Linehan. Hun jobbet gjennom sitt liv med kvinner som var diagnostisert med borderline personlighetsforstyrrelse i Amerika. Gjennom sin behandling av disse, utarbeidet hun og konkretiserte i 1992 flere verktøy for å hjelpe disse kvinnene til å få et liv mer verdt å leve. Dette ble til det vi kaller dialektisk atferdsterapi (Linehan, 1993).

I 2015 vedtok Helsedepartementet i Norge at Dialektisk atferdsterapi skulle prøves ut som hoved metodikk i flere barnevernsinstitusjoner i landet. Dette ble startet som et pilotprosjekt. Bodø i Nordland og Lunde i Vestfold ble tatt ut som de to første geografiske plasseringene for metoden. I dag er det flere institusjoner i Norge som jobber med samme metodikk. Det har lenge vært jobbet med DBT i noen psykiatriske sykehus i Norge. Da DBT ble innført i Norge ble metoden tilpasset norske forhold. I barnevernsinstitusjoner i Norge kalles metoden for Omsorgs- og endringsmodellen (OEM). Kjernen i metoden er å balansere trygghet, varm omsorg, at ungdommen får en følelse av at man er god nok i seg selv, samt at det ligger forventning om endring og motivering for å lære nye ferdigheter. Som Linehan også sier; målet er å hjelpe ungdommene til å få et liv de selv synes er mer verdt å leve (Linehan, 1993).

OEM har blant annet, i likhet med ART og miljøterapien, mål om å endre ungdommenes atferd. For å gjøre dette, har OEM som grunnlag at man selv må beskrive og akseptere situasjonen slik den er. Deretter jobbes det aktivt med 'mindfulness' – tilstedeværelse her og nå, atferdskjedeanalyser, og ferdighetstrening. Det er mange likhetstrekk mellom de ulike beskrevne metodene og teorigrunnlagene for dem. Ferdighetstreningen står imidlertid sterkt i OEM. Her kan ungdommene lære seg å benytte andre strategier enn destruktiv og voldelig atferd som løsning på følelsesregulering. 'Relasjon' er også et sentralt forhold, da

validering er et viktig begrep i OEM. Valideringen er noe terapeutene skal være bevisste på å bruke i møte med ungdommene, hvor essensen er å validere ungdommens følelser og virkelighetsbeskrivelser. Dette i seg selv antas å bidra til emosjonsregulering, og legge grunnlag for relasjon og videre endringsarbeid (Linehan, 1993).

1.3.6. Forskning på OEM

Det er lite forskning på om Omsorgs- og endringsmodellen har positiv effekt når det gjelder å redusere vold og trusler i barnevernsinstitusjoner i Norge (Kjøbli, 2018). Det finnes imidlertid mye forskning på Dialektisk atferdsterapi og selvmordstanker, selvmordsforsøk og selvskading i norske sykehus. Årsaken til dette kan være at metodens målgruppe hovedsakelig består av individer med selvskading og selvmordsproblematikk. I barnevernsinstitusjonene i Norge som utøver metoden, er derimot ungdommer plassert på omsorgs- og atferds paragrafer, som innebærer at mange av ungdommene har atferdsproblemer knyttet til vold og trusler (Kjøbli, 2018).

Det finnes per i dag et omfattende pågående forskningsprosjekt som inkluderer både kommunalt barnevern og statlige barnevernsinstitusjoner i Region Nord. Forskningsprosjektet er et samarbeid mellom RBUP, Bufetat Region Nord og University of Washington og inkluderer både kommunalt barnevern og statlige barnevernsinstitusjoner i Region Nord. Resultatet av prosjektet er ikke fremstilt per dags dato (Kjøbli, 2018).

1.3.7. Andre metoder

Ifølge Kjøbli (2018) er; Acceptance and Commitment Therapy (ACT), Kognitiv atferdsterapi (KAT), Dialektiske atferdsanalyser, Verdibaserte samtaleteknikker, Funksjonelle analyser, Forsterkningsbaserte prinsipper, Shaping, Differensiell forsterkning av annen atferd (DRO), Atferds avtaler, Differensiell forsterkning (DR), Moderne psykoterapi basert på atferdsanalyse (samtaleterapi og dialektiske atferdsterapier), Parental Management Training - Oregon (PMTO), psykoedukasjon, Emosjonsregulering og Motiverende intervju (MI),

Traumebevisst omsorg (TBO) - alle metoder som kan anses som underkategorier av en større overordnet metodikk. Dette er metodiske tilnærminger ofte brukt i miljøterapeutisk praksis (Kjøbli, 2018). Jeg ser ikke det som nødvendig for denne studiens formål å inkludere forskningsfunn på disse metodene, fordi det ikke vil være tilstrekkelig i seg selv å ta utgangspunkt i disse metodene når man ser på om disse har noen effekt på redusering av vold og trusler hos ungdom som bor i institusjon. Mange av disse metodene er allerede forankret i de andre overordnede metodikkene jeg allerede har fremstilt i dette kapittelet.

1.3.8. Hvilke erfaringer har ansatte i barnevernsinstitusjon med bruk av metoder når det gjelder å redusere vold og trusler?

En studie fra 2019 tar for seg hvilke erfaringer miljøterapeuter i akuttinstitusjoner og ungdomsenheter har med barn som utfører alvorlige kriminelle handlinger (Flage, Skage og Eldholm, 2019). Analysen av datamaterialet fra syv kvalitative semistrukturerte dybdeintervjuer, viste tre hovedfunn. Disse var omsorgssvikt og manglende oppfølging i barnets tidlige leveår, kompleksiteten av endringsarbeidet, og varierende kunnskap om barnevern og ungdomsenheter i samfunnet. Funnene ble drøftet i lys av teori og forskning som omhandlet miljøterapi, traumer, utviklingspsykologi, transaksjonsmodellen samt barns kriminalitet. Funnene viste at omsorgssvikt og manglende oppfølging opplevdes som hovedårsaken til at barn utfører alvorlig kriminelle handlinger. Videre sier miljøterapeutene at endringsarbeidet opplevdes komplekst, og at lovverkene noen ganger kunne være i konflikt med barnets beste (Flage, Skage og Eldholm, 2019).

Ifølge Flage m. fl. (2019) utføres kriminelle handlinger av barn ofte som uttrykk gjennom vold og trusler. Tvangsmiddelbruken opplevdes ambivalent. Funnene tydet på at rammer med låste dører og mulighet for tvangsmiddelbruk hadde en positiv, nedregulerende effekt på barnet og opplevdes som en forutsetning for endringsarbeidet (Flage, Skage og Eldholm, 2019).

Et annet funn fra studien er at kunnskapen om akuttinstitusjoner og kriminalomsorgens arbeid med barn som utfører alvorlige kriminelle handlinger, er svært varierende. (Flage, Skage og Eldholm, 2019).

1.3.9. Tvangsmiddelbruk

Jeg har valgt å ta med relevante studier om tvangsbruk i barne- og ungdomsinstitusjoner i Norge, da tvangsbruk kan si noe om hvorfor tvang benyttes, og hva som forårsaker tvangsbruk (Furre og Heyerdahl, 2010).

En forskningsrapport fra 2010 angående bruk av tvang i ungdomspsykiatriske akuttavdelinger, tar for seg de ansattes beskrivelse av de vanligste årsakene til tvangsmiddelbruk på ungdommene som bodde i institusjonene. Disse årsakene var blant annet selvskading, uro, utagering og trusler om vold (Furre og Heyerdahl, 2010).

Videre beskriver litteraturen at ungdommene med dårligst evne til selvregulering, oftere blir fysisk stoppet og holdt fast i situasjoner hvor de utgjør en mulig fare for seg selv eller andre. Det er denne tvangen som anses for å være den hyppigst brukte i ungdomspsykiatriske klinikker og avdelinger. Litteraturen viser at det er vanskelig for de ansatte å skille mellom grensesetting som en del av omsorg og oppdragelse, og grensesetting som tvangsmiddelbruk. Dette da særlig ved bruk av kortvarig fastholding (Furre og Heyerdahl, 2010; Lindboe og Barneombudet, 2015; Riedl og Elde, 2014; Snoek, 2015, 2017).

En studie fra 2016 belyser alternativer til bruk av tvang, samt årsaker til aggresjon og truende atferd hos mennesker som har vært tvangsinnlagt i akuttavdelinger i psykisk helsevern i Norge (Einbu og Larsen, 2016). Denne målgruppen beskriver i studien, hva de mener bidro til deres truende og utagerende atferd, samt hvordan tvangsmiddelbruken kunne vært unngått. Det var fem informanter i studien, hvor samtlige hadde fått behandling innen psykisk helsevern. Funnene var; 1. Enkelte regler ble betegnet som provoserende og meningsløse, og som bidragsyttere til truende utagerende atferd; 2. Tiltak som i utgangspunktet skulle hjelpe pasientene, slik som tvangsmedisinering, skjerming og beltelegging, opplevdes av pasientene som provoserende, og kunne dermed bidra til utagerende truende atferd, og; 3. Samtlige informanter sa at de savnet mellommenneskelig kontakt i form av samtaler og omsorg. Dette ble også løftet frem som mulige alternativer for tvangsbruk (Einbu og Larsen, 2016).

I neste kapittel presenteres studiens teoretiske rammeverk.

2.0. Teori

I dette kapittelet vil jeg presentere relevant teori, dvs. analytisk rammeverk, for studien. Jeg presenterer ulike teoretikere, hovedsakelig teoretiske retninger beskrevet av Weber, Goffman og Hernes. Goffmans teori *Anstalt og menneske* er rammeverket for de andre teoriene i studien. I Goffmans bok; «*Total institution*» (1967), beskriver han hvordan det er for mennesket å bli plassert i en institusjon, samt hva det gjør med mennesker å bo i institusjon. Videre er Webers teorier om makt sentrale for studien, da makt og avmakt er et begrep som ofte er benyttet i sammenheng med barnevernsinstitusjoner og miljøterapi.

Videre presenteres Goffmans teori om institusjonell vold, samt ulike definisjoner av vold. Vold er et begrep som brukes om ungdommer i barnevernsinstitusjons handlinger, samt også noe som barnevernsinstitusjoner kan diskuteres eller forstås å være utøver av. Hernes sine avmakts-teorier blir presentert som fenomener som kan forklare utgangspunkt og grunnlag i samhandlingen mellom miljøterapeutene og ungdommene i barnevernsinstitusjonene.

Jeg vil også fremstille attribusjonsteori som teoretisk forankring for deler av empirien i studien, da hvordan man skiller atferd og individ, kan være relevant for hvordan man forholder seg, eller tolker ulik atferd og ungdommene. Til slutt defineres og diskuteres begrepet atferd, da dette er et begrep som brukes hyppig innenfor miljøterapiyrket, men som kanskje i liten grad forklares eller diskuteres.

Sosialt arbeid foregår innenfor en praksiskontekst (Healy, 2016). I denne praksiskonteksten er det flere diskurser som påvirker sosialt arbeids formål og rammer. Healy (2016) nevner en rekke dominerende diskurser innen sosialt arbeid, slik som; arbeid, medisin, jus, økonomi og fokus på effektivitet. De juridiske rammene for barnevernsinstitusjonene i Norge er beskrevet i barnevernloven §5-9 *Rettigheter under opphold i institusjon*. I loven fremgår det: «Institusjoner skal drives slik at barna selv kan bestemme i personlige spørsmål og ha det samvær med andre som de ønsker, så langt dette er forenlig med barnets alder og modenhet, med formålet med oppholdet, og med institusjonens ansvar for driften, herunder ansvar for trygghet og trivsel.» (Barne- og familiedepartementet, 2022).

Barna skal ha rett til å bevege seg både i og utenfor institusjonens område, med de begrensninger som fastsettes av hensyn til behovet for trygghet og trivsel. For barn som er plassert på grunnlag av et vedtak eller samtykke som nevnt i §4-24 eller §4-26 kan institusjonen begrense adgangen til å forlate området i den utstrekning det er nødvendig etter vedtakets formål.

Det er ikke tillatt:

- A. Å refse barn fysisk,
- B. Å bruke innlåsing i enerom eller lignende tvangstiltak med mindre det er tillatt ved forskrifter som nevnt i fjerde ledd bokstav A,
- C. Å føre kontroll med et barns korrespondanse med mindre det er tillatt ved forskrifter som er nevnt i fjerde ledd bokstav B.

Departementet kan gi forskrifter:

- A. Til utfylling av bestemmelser foran, herunder om bruk av tvangsmidler,
- B. Med sikte på å hindre rusmidler eller farlige gjenstander bringes inn i institusjonen,
- C. Om forvaltning av barnets midler.

Ved vedtak etter §4-29 skal institusjonen iverksette de angitte beskyttelsestiltak for å hindre at barnet får kontakt med personer som kan ønske å utnytte det til menneskehandel.

Beskyttelsestiltakene som følger av vedtaket kan begrense barnets adgang til å motta besøk, å kommunisere gjennom post, telefon eller annet kommunikasjonsutstyr og å bevege seg fritt utenfor institusjonens område. Beskyttelsestiltakene kan også fastsette begrensninger for hvem som kan få vite hvor barnet er. Beskyttelsestiltakene kan ikke fastsette begrensninger som hindrer barnet i å ha kontakt med verge, advokat, barnevernstjeneste, tilsynsmyndighet, helsepersonell som er beboerens behandler, prest, annen sjelesørger eller lignende. Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen (Barne- og familiedepartementet, 2022).

2.1. Makt

En grunnleggende maktdefinisjon beskriver at en aktør har makt når vedkommende får en annen aktør til å gjøre noe han eller hun ellers ikke ville gjort (Engelstad, 1999a).

Engelstad konkretiserer definisjonen;

1. Relasjonen mellom A og B er asymmetrisk, da det er A som får B til å gjøre noe i større grad enn omvendt.
2. A ønsker å få B til å utføre en bestemt atferd. A har dermed en interesse overfor B.
3. B sin atferd blir dermed et resultat av A sine ønsker og handlinger (Engelstad, 1999a).

Denne maktdefinisjonen kan oppleves for enkel og snever. Det positive med en slik kort, konkret og enkel definisjon, er at den får frem det vi kan anse som kjernen i maktbegrepet. Årsakssammenhenger, intensjoner og relasjoner er alle komplekse saksforhold. Årsakssammenhenger er ofte sammensatte, intensjoner preget av grad av impulsivitet versus planlagt og relasjoner kan være både direkte og indirekte (Weber, 1922). Makt blir ikke fullt forståelig før man setter komponentene i sammenheng med andre grunnleggende sosiale forhold (Weber, 1922). Disse andre grunnleggende sosiale forholdene ser ifølge Max Weber slik ut:

- Hovedtrekkene i menneskelig samhandling og måtene aktører kan påvirke hverandre på.
- Aktørers kommunikasjon, selvforståelse og identitet.
- Normer og forventninger.
- Prosesser knyttet til organisering og bygging av sosiale institusjoner, altså overgangen fra mikro- til makro-forhold (Weber, 1922).

Vi kan forstå Weber sin teori slik at det ikke finnes kun en ting som kan kalles for makt, men at det snarere kan betraktes som en egenskap ved sosiale relasjoner som kan gi utslag i mange ulike former. For å kunne bedre forstå hvordan makt fungerer, må vi forstå relevante trekk ved sosiale relasjoner. Siden makt i dette tilfelle, kan sies å være knyttet til relasjoner, kan det også bety at man kan finne maktforhold i alle relasjoner, på alle nivå

i samfunnet. Makten er likevel begrenset med en rekkevidde som ikke går ut over de nettverkene de gitte relasjoner er en del av. Siden det er slik, kan man ikke bli kvitt makt. Det vil si, man kan ikke ha sosiale relasjoner uten at det eksisterer ulike maktforhold mellom dem. Makten kan omstruktureres og omformes, men ikke forsvinne. Alle samfunn vil være avhengig av ulike maktforhold (Weber, 1922).

2.1.1. Forventninger og legitimitet

Det er vanskelig å gi helt definerte klare beskrivelser av maktforhold. Grunnen til dette er blant annet at makt er knyttet til ulike forventninger. De som utøver makt, som aktører i institusjoner, trenger ikke alltid uttale forventningene og kravene sine. Noen ganger er det nok å kommunisere dem på indirekte måter (Løchen, Halsaa og Seip, 1978).

Den minst komplekse formen for makt gjennom bruk av forventninger er et herredømme styrt ved hjelp av trusler. Makthaveren har et kort i ermet – så lenge det er viden kjent at kortet i ermet finnes, vet man også at det kan bli brukt på en bestemt måte. Da er det ikke heller nødvendig å si mer enn det. Så vil det også være nødvendig å tidvis statuere et eksempel på hvordan det går med dem som ikke innfrir til forventningene (Løchen, Halsaa og Seip, 1978). Trusler kan ha stor effekt på grad av makt, men vil på samme tid være noe begrensende. Hvis makt skal være effektiv over lang tid, må den også være legitim (Weber, 1922).

Når makten er legitim, slik som i offentlige institusjoner, er den så godt begrunnet at den blir godtatt og anerkjent av de underordnede. Max Weber referer til legitimitet i organisasjoner og institusjoner. I slike strukturer vil de underordnede ofte ønske og adlyde uten å få kommandoer. De foregriper ønskene til de overordnede. Årsaken til dette kan være at organisasjonen er utformet med uttalte mål, roller og oppgaver knyttet til de ulike rollene. Resultatet av dette er at maktutøvelsen kan bli mer effektiv og foregå nesten uten at man merker det (Weber, 1922).

Baksiden med at maktutøvelsen ikke er styrt med kommandoer, er at signalene fra ledelsen eller miljøterapeutene, kan oppleves utydelige og svake. ungdommene kan på

grunn av dette, bruke mye av tiden sin på å tolke oppgavene sine. Deres tolkninger av signalene fra miljøterapeutene kan lettere forårsake misforståelser og konflikter. Når de ledende i maktforholdet ikke har tydelige forventninger til sine underordnede, kan spørsmålet om forventninger skape ulike oppfattelser som fører til rivalisering. Resultatet vil være liten grad av effektiv maktutøvelse (Weber, 1922).

Normer og regler kan i mange tilfeller også bidra til utydelighet i formidlingen av forventninger til underordnede. Normer og regler er sjelden helt like og innlysende for alle mennesker, heller ikke når disse er kommunisert ut. Dette er noe som tolkes individuelt av mottakeren. For å opprettholde makt over tid er det derfor viktig å ha god evne til å få gjennomslag for relevante tolkninger av normer og regler. Klarer man dette, vil egne handlinger oppleves legitime. Samtidig kan man bruke de definerte normer og regler for å regulere atferd (Weber, 1922).

Videre presenteres dimensjoner i standard handlingsteori med forankring i samfunnsforskerne Jon Elsters definisjon av begrepet.

2.1.3. Handlingsteori

Noen av elementene i standard handlingsteori tar for seg maktbruk i sosiale relasjoner uten bruk av fysisk tvang. Når en aktør handler, bruker aktøren ulike ressurser og verktøy. Aktøren velger mellom ulike alternativer for hvor ressursene skal settes inn. Bakgrunnen for aktørens valg av ressurser baserer seg på hvilke virkelighetsoppfattelser, kunnskaper, målsettinger, verdier og normer aktøren sitter med. Aktør A har med bakgrunn i disse komponentene mulighet til å påvirke aktør B (Elster, 1989).

Teorien om at makt kan baseres på alternativer og ressurser, viste seg som et av hovedpoengene i en av de første norske utredningene om makt. Grunnfilosofien var at aktør A har makt over aktør B i den grad aktør A har kontroll over ting eller begivenheter som aktør B viser seg å være interessert i. Dette grunnlaget åpner opp for interesseforhandlinger og overføringer mellom aktørene (Hernes, 1975).

For å fremstille dette kan man ta for seg forholdet mellom en lege og en pasient. Legen har makt over pasienten i form av at legen kontrollerer i stor grad behandlingstilbudet og medisiner pasienten får. Slike ressurser gir legen makt til å stille krav til pasienten om for eksempel å innordne seg medisinske regimer, eksponere kroppen sin, slutte med usunne vaner, utføre bestemte behandlinger. Begrensingen til legen ligger i grad av alternativer til legen og pasienten. Legen vil ha konkurranse i at pasienten kan velge å bytte lege om pasienten anser behandlingen fra legen for dårlig. Med bakgrunn i dette faktum minskes legens makt (Hernes, 1975). I moderne tider ser man at pasienten ofte er den overordnede i relasjonen mellom lege og pasient. Bakgrunnen i dette er at legen utfører en betalt tjeneste og vil fungere som en slags agent for pasienten, hvor forventningene er at legen skal handle til det beste for pasienten. Likevel vil den asymmetriske fordelingen av kunnskap snu dette maktforholdet på hodet nok en gang. Aktøren med mest kunnskap, er også aktøren med mest makt i situasjonen. Med dette grunnlaget har legen muligheten til å påvirke pasientens målsettinger og normer. Et eksempel er medisinenes overtalelsesevner både ved bruk av retorikk og forskning, på hva som er bra for oss og motsatt. Hva er sunt, hva er sykt, hva er normalt, hva er unormalt, hva er dermed et godt liv. Medisinen bruker disse faktorene for å forebygge nasjonal helse (Petersen, 1993).

Makt finnes og foregår dermed ikke bare i sosiale forhandlinger, men også ved bruk av overtalelse. I ulike institusjoner vil dette være en relevant form for maktbruk. Overtalelsen baserer seg blant annet på de oppfatninger man har om virkeligheten, verden og hvordan ting fungerer blant oss. Oppfatningene vi har endres kontinuerlig og vil dermed også være beheftet med usikkerhet. Vi er på mange områder avhengige av eksperter for å være trygge i våre oppfattelser av ting. Medisinen har vist oss at det finnes sterk sammenheng mellom lungekreft og røyking. Igjen har medisinen overbevist oss og gitt oss en oppfattelse. Tidligere var dette noe som allment var oppfattet som noe ufarlig. Helseindustrien former legens holdning til hva som er effektive og adekvate medisiner. Retorikk har ofte en svært stor betydning når mennesker overbeviser andre mennesker om et fenomen (Hernes, 1975).

2.2. Vold

I denne delen av studien presenteres relevante begreper, teorier og forankringer knyttet til voldsbegrepet. Det er relevant å forklare hva vold er, samt hva vold kan bidra til for å forstå noen av mekanismene i atferden, både til miljøterapeutene og ungdommene det refereres til i studien.

Hvordan kan vi forstå sinne, aggresjon og vold som fenomen? En enkel fremstilling av de tre begrepene er; sinne som en følelse, aggresjon som et uttrykk når man føler sint, og vold som noe som utøves. Vold utøves ofte som en utløser etter en følelse av sinne (Isdal, 2015). Stiegler (2015) skriver om sinne, og at følelsen noen ganger oppstår som en sekundær følelse, altså en følelse som kommer som en reaksjon på en annen følelse, slik som for eksempel følelsen trist (Stiegler, 2015).

I noen tilfeller hos enkelte mennesker kan vold utløses av andre ting som defineres som instrumentell vold. Instrumentell vold er vold som utføres med bakgrunn i måloppnåelse fremfor emosjoner. I barnevernsinstitusjoner er det hovedvekt av individer med uttrykk av emosjonell vold, fremfor instrumentell vold (Isdal, 2015).

Psykolog Per Isdal definerer vold slik:

«I voldsbegrepet inkluderer jeg alle måter å gjøre noe mot andre på som skader, krenker eller truer. Den fysiske volden er den mest konkrete og åpenbare. Den handler om å slå sparke, dytte, bite, klype, lugge og holde. Den psykiske er mer kompleks og omfangsrik. Den handler om å true, degradere, kaller for fæle ting, ydmyke og kontrollere. Under psykisk vold sorterer han emosjonell vold. Det kan være å la være å prate flere dager for å straffe, avvise, og å få den andre til å føle seg liten. Mellom fysisk vold og psykisk vold har vi seksualisert vold – som handler om psykisk og/eller fysisk tvang, voldtekt og trakassering. Videre snakker Isdal om materiell vold som innebærer å ødelegge ting og å kaste ting for å skremme. Så er det den latente volden: en vet at det kan skje, det er truende i kraft av muligheten. - Den beskrives som å gå på eggskall – en må alltid være forsiktig og på vakt» (Isdal, 2015).

Graden av kontroll over andre er bestemmende for alvorlighetsgraden av volden. Den som opplever volden mot seg, sitter hovedsakelig med definisjonsmakten av hvor alvorlig volden er (Isdal, 2015).

Isdal påpeker at vold og aggresjon kan være en form for mestringsstrategier mot vold og avmakt. Han viser til komponenter som: mangel på forutsigbarhet, kontroll, innflytelse, oversikt, påvirkningsmuligheter, løsningsmuligheter, utveier, beskyttelse og trygghet, kontakt (det å bli hørt, sett og forstått) (Isdal, 2015).

Norges nasjonale veiviser for vold og overgrep definerer vold slik:

Fysisk vold: All vold som innebærer fysisk kontakt – spark, slag, lugging, biting, kloring, fastholding, risting, dytting, kvelertak. Innesperring og isolasjon er også former for fysisk vold.

Psykisk vold: Bruk av ord og stemme som truer, skader, krenker eller kontrollerer andre. Å nedvurdere, være likegyldig til og ydmyke andre er også former for psykisk vold. Eksempler er: «Jeg skal drepe deg», «du er ikke verdt noe», «du er så stygg og feit at ingen kan være glad i deg».

Materiell vold: Knusing, ødeleggelse og kasting av gjenstander, slag i vegger og dører og liknende.

Seksuell vold: Alle former for seksuelle krenkelser. Eksempler er: handlinger eller forsøk på handlinger som innebærer fysisk kontakt som berøring, beføling, slikking, suging, masturbasjon, samleieliknende handlinger, samleie og voldtekt, og handlinger eller forsøk på handlinger uten fysisk kontakt som seksualisert tilsnakk, blotting, fotografering, filming, kinking og fremvisning av pornografi.

Økonomisk vold: Kontroll over andres økonomi; den ene partneren nektes å ha kontroll over egen eller felles økonomi.

Latent vold: Vold som «ligger i lufta», en spesiell stemning før eller etter en voldsepisode.

«Latent violence is something which is not there, yet might easily come about»
(Galtung, 1969).

Vold i oppdragelsesøyemed: Fysisk og psykisk avstraffelse som en del av oppdragelsen for å endre adferden til barn og unge.

Strukturell vold: En form for vold hvor sosiale strukturer eller sosiale institusjoner skader mennesker gjennom å forhindre at deres grunnlegge behov oppfylles.

Digital vold: Trusler og trakassering via meldinger, overvåking og kontroll via mobiltelefon eller sosiale medier, eller stygge meldinger postet på nett. Innbefatter også trusler, trakassering og seksuelle overgrep som følge av kontakt etablert på nett (Dinutvei, 2015).

2.2.1. Institusjonalisert vold

For å presentere hva institusjonalisert vold er, er det relevant å si noe om hva en institusjon er. Goffman beskrev en institusjon slik:

«værelser eller bygninger, hvor der regelmæssigt foregår en eller anden aktivitet».

«Enhver institution afkræver sine medlemmer en del af deres tid og interesser og forsyner dem i stedet med noget i retning af en særskilt verden» (Goffman, 1967).

Sosiolog Aksel Tjora betegner institusjoner som hovedsakelig brukes om synlige og konkrete innretninger som sykehus, domstoler og skoler. Institusjonene skal ivareta samfunnsoppgaver som er regulert gjennom lover, statlige eller kommunale finansiering og styring (Tjora, 2020).

Hva er institusjonalisert vold? Alle som jobber i barnevernsinstitusjon, er forvaltere av institusjonalisert vold. Strukturene våre er med på å legge til rette for vold. Som skrevet i kapittel 2.2. Vold, kan man definere vold på en slik måte;

«Vold er enhver handling rettet mot en annen person som gjennom at denne handling, skader, smerter, skremmer, krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe som den ønsker» (Isdal, 2015).

Institusjonalisert vold er gjerne vold som får en person til å gjøre noe mot sin vilje, eller få noen til å slutte å gjøre noe som den ønsker. Institusjonalisert vold kan også være en handling rettet mot en person som oppleves krenkende og smertefull. Strukturene på en

institusjon kan i seg selv oppleves krenkende og som en form for maktbruk.

Tvangshandlinger kan i noen situasjoner påføre smerte. Oppdragene til institusjonene om å få til endring av atferd, kan oppleves som tvang og er ofte uønsket av ungdommene selv (Goffman, 1969).

Den norske samfunnsforskeren Galtung, utviklet en teori om strukturell vold. Teorien tar for seg sosiale strukturer og sosiale institusjoner i form av en voldsutøver som skader mennesker, ved å hindre at deres grunnleggende behov oppfylles. For Galtung var selve forutsetningen for strukturell vold, ulikhet i fordeling av makt (Galtung, 1969). I en barnevernsinstitusjon er maktfordelingen mellom ungdommen og miljøterapeuten ulikt fordelt. Maslows behovspyramide beskriver disse punktene for menneskets grunnleggende behov:

- **Fysiologiske behov:** Biologiske krav til menneskelig overlevelse: luft, mat, drikke, ly, varme, sex og søvn. Menneskekroppen kan ikke fungere skikkelig med mindre et individ oppfyller disse behovene. Maslow mente at fysiologiske behov er de viktigste.
- **Sikkerhetsbehov:** Beskyttelse mot fare, sikkerhet, orden, lover, stabilitet, frihet og å leve uten frykt.
- **Kjærlighet og tilhørighet:** Vennskap, intimitet, tillit, aksept, å gi og motta kjærlighet og å være en del av en gruppe (Mørch, 2021).

Goffman beskrev i 1967 teori om hva som skjer med mennesket når det plasseres i en total institusjon. Den totale institusjonen er alle institusjoner hvor personer fratras sin personlige identitet.

«Den nyankomne træder ind i institutionen med et forestillingsbillede af sig selv, som er muliggjort af visse, stabile sociale forhold i det hjemlige miljø. Ved ankomsten bliver han omgående berøvet den støtte, som disse forhold har givet ham» (Goffman, 1967).

Mottakelsesprosedyrene i en institusjon fratras den nyankomne de faktorer som hans personlighet tidligere har støttet seg på. Mottakelsesprosedyrene forbereder også den nyankomne på den nye tilværelsen som bygger på å følge institusjonens regler. Den nyankomne tilbys definerte privilegier og belønninger for å følge reglene. Privilegiene kan

ofte være potensielle goder som for den nyankomne har vært selvfølgeligheter i livet før institusjonsplasseringen (Goffman, 1967).

«Den skranke, som totale institutioner placerer mellom klienten og omverdenen, betegner den første innskrænking af personligheden» (Goffman, 1967).

Goffmans antakelser om personligheten baserer seg på sosiologisk teori som går tilbake til strukturelle forhold hvor individets rom for handling avgrenses. Parallelt finner vi kognitive prosesser som vil ha innvirkning på handling. Hvordan de sosiale omgivelser tolkes av individet og av andre, kan settes i sammenheng med hvordan man fremstår, samt hvordan andre mennesker opplever at man er. Krenkelser og innskrenkinger av virksomhetsområder for personlighet, vil sannsynligvis bidra til akutt belastning for individet. For den som oppleves sliten av verden utenfor institusjonen, eller er plaget av skyldfølelse, kan den som krenker andre oppleve det som en lettelse. Akutt belastning som ikke fører til stressreaksjoner for den enkelte, kan likevel oppleves krenkende. Andre forhold kan igjen medføre stress uten at de oppleves krenkende for personligheten, slik som savn av livet utenfor institusjonen, samt bekymringer knyttet til livet utenfor og innenfor institusjonen. Stress kan bidra til å forsterke opplevelse av krenkelse (Goffman, 1967).

Hver enkelt av oss har et personlig territorium. Dette er et verneområde som normalt respekteres av andre mennesker. Personlige territorier handler om selvrespekt og respekt for andre. Personligheten krenkes når denne forsømmes. Forsømmelse av personlig territorium bryter med respekt som ellers er en forutsetning for personlig integritet (Goffman, 1967).

Når individet har blitt plassert i en total institusjon, vil individet være ubeskyttet av forsømmelse av sitt personlige territorium. Utenfor kan individet beskytte seg i større grad mot kontakt som kan innebære truende nærhet til andre mennesker. Kroppsvisitering, romransaker, voksne som kommer inn på rommet til en ungdom, andre ungdommers overskridende atferd er eksempler på invadering av personlige territorier. I en barnevernsinstitusjon kan også samtaler med personalet, kartlegginger og personundersøkelser forsømme grensene for mentale territorier. Invadering av beboeren kan skje om samtalene oppleves tvangsmessige, og krever deltakelse fra beboeren (Goffman, 1967).

Å ha blitt institusjonalisert er ifølge Goffman å ha tatt opp i seg, og sitt selv, de normer som kommuniseres gjennom privilegiesystemets oppbygging og institusjonens regler.

Institusjonalisering handler om å adaptere lave forventninger til sin egen innsats, initiativ og ansvar. Det motsatte av institusjonalisering er å forholde seg pragmatisk til normene og systemet i institusjonen. Pragmatikeren er godt kjent med hva som forventes og forlanges, men kan forholde seg til forventningene på en mer distansert utvendig måte, i motsetningen til når normene er hans egne. Goffman legger stor vekt på privilegiesystemets betydning i institusjonen, og fremhever systemets disiplinerende funksjon ved at systemet ofte medfører til en samarbeidsvilje hos mennesker som ofte har grunn til å være i opposisjon (Goffman, 1967).

2.3. Avmakt

Avmakt som fenomen er ifølge Hernes noe som først inntreffer når betingelsene for en målrettet handling ikke lenger er tilfredsstillende (Hernes, 1975). Det er dermed ikke nødvendig å blande inn grad av ressurstilgang i avmakts-teori da ressurssterke personer også kan oppleve avmakt. Hernes sin avgrensning av avmakts begrepet har bidratt med å forme vår forståelse av avmakt. Vi kan kategorisere avmakt som tre ulike kategorier; kollektiv avmakt, kognitiv avmakt og institusjonell avmakt (Hernes, 1975).

Kollektiv avmakt har som grunnlag at man opplever samhandlingsproblemer innad i en gruppe med aktører. Aktørene i gruppen evner ikke å samordne alles interesser. Hernes tar for seg kollektiv avmakt som sin hovedteori om avmakts-begrepet. Det finnes mange teorier som tar utgangspunkt i kollektiv avmakt. Eksempelvis kan spillteori som «fangens dilemma» være et eksempel for dette. I dette eksempelet er kollektiv avmakt et fenomen som oppstår av at aktører utnytter gruppen ved å delta som gratispassasjerer. Utfallet av en kollektiv prosess vil bli dårligere da alle forventer fra hverandre i gruppen at alle tar ansvar (Hernes, 1975).

Kollektiv avmakt kan også oppstå om en aktør i en institusjon ikke evner å få organisasjonen til å jobbe sammen mot et felles mål. Avmakten kan finnes i maktkamper i organisasjonen,

interne motsetninger og lignende. Konsekvensene av dette kan også påvirke resultatet slik at resultatet blir dårligere (Hernes, 1975).

Kognitiv avmakts-teori knytter seg til at en aktør ikke vet på hvilken måte aktøren skal få realisert sine interesser. Årsaken til denne formen for avmakt kan være mange. Hernes skriver om feiloppfattelser og uvitenhet som mulige årsaker til den kognitive avmakten. Enkelt oppsummert kan aktøren mangle kunnskap om sentrale midler for å kunne nå målene sine. Aktøren vil dermed mangle strategier for å kunne realisere interessene sine. Den manglende kunnskapen kan bidra til at aktøren opplever ulike strategier som for omfattende til at aktøren velger å benytte seg av dem. I tillegg til at strategier kan oppleves vanskelige og kompliserte, kan kunnskaper om egne ressurser også ha en påvirkning på om aktøren velger å benytte seg av en strategi eller ikke. Vi kan dermed kjenne igjen kognitiv avmakt på hvordan en aktør opplever verden slik at aktøren avstår fra å handle (Hernes, 1975).

Institusjonell avmakt har sitt opphav i institusjonelle strukturer. Strukturene har aktørene selv skapt, og den institusjonelle avmakten hindrer etter hvert aktørene i å få gjennomført sine ønsker. Det er de institusjonelle rammene som skaper hindre for aktørene, da spesielt regelverket, retningslinjene og den godt forankrede arbeidsfordelingen internt mellom institusjoner. Dette betyr ikke nødvendigvis at fenomenet institusjonell avmakt oppstår i det man har disse faktorene å forholde seg til. For eksempel vil man ikke nødvendigvis kunne si at en kriminell opplever konstant avmakt på grunn av at den kriminelle ikke kan bryte lovene i samfunnet (Hernes, 1975).

Institusjonell avmakt oppstår som følge av at man innad i de institusjonelle ordningene man har, har etablert ordninger uten å kunne foreskue konsekvensene over tid. Man kan dermed betrakte dette fenomen som en uønsket og uintentert konsekvens av hva man tidligere hadde tenkt som utgangspunkt (Merton, 1936). Mertons «inadequate knowledge» og «error» viser til såkalte uintenderte konsekvenser. Teorien kan tyde på at kilden til avmakten finnes i liten evne til å forforske effekten av egne handlinger, deretter vedtatt et sett med retningslinjer og lover, som etter hvert viser seg å ha liten nytte i konkrete saker. Konsekvensen er dermed at aktøren har mindre grad av handlingsmuligheter enn hva som i utgangspunktet var tilsiktet - kun med bakgrunn i selvetablerte institusjonelle føringer (Merton, 1936).

Hernes beskriver mye likt som Merton i sine institusjonelle avmakts-betraktninger. Han tar for seg det han kaller for utilsiktede bivirkninger som noe som kan forårsake avmakt (Hernes, 1975).

2.4. Atferd

Jeg skrev dette kapittelet etter intervjuene mine. Jeg oppdaget fort at alle informantene mine, inkludert meg selv, refererte til dette begrepet «atferd». Min veileder ved universitetet påpekte på en av mine veiledninger, at ordet atferd ser ut til å være et slags stammespråk i institusjoner som jobber med barn og unge. Et ord som vi ikke nødvendigvis tenker over at kan ha ulike definisjoner og egenskaper knyttet til seg. Jeg så det derfor som nødvendig å definere hva begrepet atferd er. Studien tar i all hovedsak for seg utagerende atferd. Nordahl, Manger og Tveit viser til at utagerende atferd innbefatter handlinger som å bli sint, respondere til de rundt seg ved å irettesette, krangle og slåss. Gå til verbalt eller fysisk angrep på andre mennesker (Nordahl, Manger og Tveit, 2009).

Nordahl et.al påpeker at utagerende atferd har en årsak, og at det vil være avgjørende å finne årsaken for å kunne redusere den utagerende atferden (Nordahl, Manger og Tveit, 2009).

Øien og Lillevik påpeker de samme aspektene som Nordahl et.al. De sier at man bør fokusere på forklaringer for hvorfor en person handler som man gjør, fremfor å fokusere på selve handlingen. Øien et.al påpeker at det kan være lett å overse bakenforliggende årsaker på hvorfor man handler som man gjør om man ikke er bevisst på å fokusere på årsaker (Øien og Lillevik, 2020).

Jorden (2020) viser til at ved å være fokusert på individet, vil det kunne føre til at individet tillegges alt ansvar for sine handlinger, og at miljøet rundt, eller andre faktorer rundt individet ikke tillegges nødvendig søkelys (Jorden, 2020).

2.4.1. Attribusjonsteori

Attribusjonsteori handler om hvordan vi mennesker forklarer sammenhenger i hverdagen – hvordan vi attribuerer. Psykologen Harold Kelley fremstilte på 1960-tallet, attribusjon gjennom sin såkalte kovariasjonsmodell. Modellen regulerer de faktorene som er med på å bestemme hvorfor vi forklarer situasjoner på bestemte måter, og beskriver også situasjonelle forklaringer, samt også personforklaringer. De situasjonelle forklaringene fremstiller en aktuell situasjon, slik som: «Jeg falt fordi det var glatt». Personforklaringer fremstiller noe ved selve personen, slik som: «Jeg er tydeligvis vimsete fordi jeg falt» (Svartdal, 2020).

Heider (1958) påpeker at atferd kan være så iøynefallende at man kun ser personen som utfører selve atferden. På grunn av dette vil personen som utfører handlingen tillegges bestemte egenskaper, skader eller vansker, uten at man analyserer omgivelsene rundt personen (Heider, 1958).

Innen psykologien betraktes slik tenkning eller observasjon som den fundamentale attribusjonsfeil (Ross, 1975).

Ifølge Nordahl et.al brukes denne formen for feilattribusjon ofte på atferdsproblematikk (Nordahl et.al, 2014).

Når individer ikke blir sett og forstått i måten de kommuniserer på, vil dette kunne påvirke en følelse av avmakt. Ofte med bakgrunn i en opplevelse av at man ikke blir behandlet rettfærdig, eller følelsen av å bli ydmyket. Ifølge Øyen et.al kan følelse av avmakt føre til aggressive handlinger hos enkelte (Øien og Lillevik, 2020).

2.5. Oppsummering av teoretisk rammeverk

I dette kapittelet beskrives teorier som jeg anser relevant for analyse av studiens empiri.

Goffmans teori om *Anstalt og menneske* er den viktigste rammen for det sosiale arbeidet, og forklarer hvordan det er for mennesket å bli plassert i en institusjon, samt hva som skjer med mennesket i en institusjon.

Webers grunnleggende maktdefinisjoner forklares som et hovedtrekk ved menneskelig samhandling. Makt er et begrep som miljøterapeutene i studien og barnevernsbarn er opptatt av.

Videre presenteres Goffmans og Isdals teorier om vold. Goffman forklarer hvilken vold institusjonene representerer. Isdal definerer hva vold er, og forklarer reaksjoner på vold. Vold brukes senere i analysen som en atferd som uttrykker emosjoner, og som en atferd som kontrollerer omgivelsene.

Deretter fremstilles Hernes avmakts-teorier som utgangspunkt og grunnlag for forståelsen av atferd.

Til slutt i teori kapittelet defineres begrepet atferd, samt presenteres attribusjonsteori, hvor fokuset ligger på forståelsesrammer og fallgruver for analysering av individers handlinger.

3.0. Metode

I dette kapittelet presenteres valg av metode og begrunnelse for denne. Videre vil det redegjøres for fremgangsmåten i innhenting av samtykke fra informantene og utvalgs- og rekrutteringsprosessen. Deretter beskrives og reflekteres det over gjennomføring av datainnsamling og dataanalyse. Mot slutten av kapittelet beskrives utarbeidelsen av overordnede empiriske temaer, samt underkategorier av disse. Gjennomgående i hele kapittelet finnes etiske refleksjoner. Helt til slutt i kapittelet vurderes studiens kvalitet.

3.1. Valg av metode

Bakgrunnen for å gjennomføre denne studien var et ønske om å finne ut om det faktisk er sånn at miljøterapeuter som jobber med ungdommer som utagerer ved bruk av vold og trusler, opplever at denne atferden eskalerer mens de jobber med å redusere den.

Problemstillingen som søkes besvart er *Miljøterapeuter i barnevernsinstitusjon sin opplevelse av og arbeid med reduksjon av vold*. Selv har jeg jobbet mange år som miljøterapeut og har egne opplevelser med temaet. Jeg er veldig nysgjerrig på hvordan andre opplever denne jobben, og jeg har et sterkt ønske om å utforske dette temaet.

Jeg har funnet tidligere forskning på ulike aspekter ved det å jobbe som miljøterapeut i et landskap preget av utagerende atferd som vold og trusler. Flere tidligere studier viser til miljøterapeuters opplevelse av å jobbe med ulike metoder og om disse metodene har noe for seg. Forskning spesifikt på metodene Aggression Replacement Training (ART) utført av Haaland Ask, konkluderer med at ART trolig har bidratt til positiv atferdsendring og styrking av sosial kompetanse hos ungdommen som deltok i studien (Haaland Ask, 2006). Dette resultatet ble presentert med bakgrunn i ungdommens og terapeuter som har jobbet sammen med ungdommen, sine opplevelser av ART sin effekt på ungdommens atferd (Haaland Ask, 2006). Litteraturgjennomgangen for hvilken forskning som finnes om effekten av Aggression Replacement Training i Norge år 2021, viser også til at ART har en positiv effekt på sosiale ferdigheter, samt forbedring av atferdsvansker for deltakerne i studiene (Lindgren, 2021).

Studien til Lillevik og Øien fra 2012 viser til miljøterapeuters opplevelse av blant annet å praktisere miljøsensitivitet, bidrar til at terapeuten kan være i forkant av en uheldig situasjon, og dermed hjelpe til med å snu situasjonen før den fører til vold og trusler (Lillevik og Øien, 2012). Studien refererer også til at når miljøterapeuten jobber med ungdommen i etterkant av en situasjon om hvilke andre alternativer ungdommen har i stedet for vold og trusler, forebygger dette også nye situasjoner preget av vold og trusler. Dette som en opplevelse miljøterapeutene som deltok i studien satt med (Lillevik og Øien, 2012).

Jeg har ikke funnet noe forskning spesifikt knyttet til miljøterapeuters opplevelse om graden av vold og trusler øker en periode mens man jobber målrettet med å redusere den. For å på best mulig måte kunne fange denne individuelle opplevelsen av noe, ønsker jeg å møte intervjuobjektene mine og ha en samtale med dem om temaet. Jeg vil høre deres historier og oppleve deres emosjoner og stemninger knyttet til temaet. Likevel er det nødvendig å legge noen føringer for temaene som skal fortelles om under samtalen. Jeg ønsker derfor å bruke intervju med spørsmål som er knyttet til en slik jobb, og da også i tillegg spørsmål om miljøterapeutenes opplevelse av å jobbe med metoden de har gjort knyttet til vold og trusler. Kvalitativ forskning har som hovedmål å skape en større forståelse for noe, mens kvantitativ forskning har som mål å forklare fenomener (Tjora, 2013). Jeg er i all hovedsak ute etter å forstå hvilke opplevelser miljøterapeuter har med hvordan de kan påvirke ungdommenes atferds uttrykk i jobben sin med å redusere negativ atferd som trusler og vold. Ved å intervju miljøterapeuter som jobber i barneverninstitusjoner i Norge, ønsker jeg å forstå deres erfaringer og opplevelser, og på den måten få mer innsikt i temaet. Formålet er ikke å generalisere funnene i studien, men heller å få frem miljøterapeutenes egne fortellinger. Kvalitative semistrukturerte intervjuer, eller såkalte dybdeintervjuer er derfor metodevalget.

3.1.1. Intervju som datainnsamlingsmetode

Med tanke på at jeg har valgt kvalitativ tilnærming som forskningsmetode i studien, har jeg alternativer til hvordan jeg ønsker å forske på spørsmålene mine. Jeg hadde kunnet observere intervjuobjektene mine i samhandlingen med ungdommene. Dette ville imidlertid krevd tid og mer ressurser enn hva jeg har lagt i studien. Jeg hadde måttet beregne god tid

slik at jeg hadde fått dannet meg et godt nok empirisk grunnlag til å kunne si noe om hvordan opplevelsen av jobben ser ut til å være for miljøterapeutene. Jeg hadde også måttet reist mellom bygrenser dersom jeg skulle ha intervjuet de intervjuobjektene jeg har som utvalg for studien. Det ville i tillegg vært etiske spørsmål knyttet til observasjon i dette tilfelle, da ungdommene hadde blitt eksponert for meg og min tilstedeværelse. Jeg måtte derfor ha innhentet samtykker også fra dem i prosessen. Disse faktorene til sammen gjorde at jeg landet på intervju som metode, og da nærmere bestemt dybdeintervju.

Målet med et semistrukturert intervju, eller dybdeintervju, er å skape en situasjon sammen med den som intervjues for en relativt fri samtale som omhandler noen spesifikke tema som er forhåndsbestemt av forskeren (Tjora, 2011). Et dybdeintervju har søkelys på å holde spørsmålene i intervjuguiden åpne slik at den som intervjues kan gå i dybden og ha mulighet for å svare ut en fortelling. Til motsetning kan spørsmål i kvantitative studier være formulert med skaleringer og ja/nei-svar. En annen styrke ved bruk av dybdeintervju i denne studien kan være at informantene får anledning til å svare ut spørsmålene ved å gå over i andre temaer de selv opplever relevant for emnet. På den måten kan jeg bedre forstå kompleksiteten og sammenhengen i problemstillingens tematikk (Tjora, 2011).

De faktorer med et dybdeintervju som kan være svært positive, kan også anses som å ha en bakside. Den vide tilnærmingen vil sannsynligvis gjøre jobben med å sortere ut materialet fra intervjuene mer kompleks. Det er mer råmateriale å sortere og kategorisere. Hvordan intervjuene kodes og kategoriseres i ettertid, vil derfor være avgjørende for hvordan jeg som forsker evner å dra maksimal nytte av beskrivelsene som kommer i intervjuene (Tjora, 2011).

Som hovedregel brukes dybdeintervjuer altså for å få en bedret forståelse og kunnskap om livsverdenen til den man intervjuer – verden sett gjennom den andres øyne. Man studerer rett og slett erfaringer, holdninger og meninger (Kvale, 1997). Denne konkrete intervjumetoden er grunnlagt fra et fenomenologisk perspektiv. Forskeren ønsker å forstå intervjuobjektets opplevelse av noe og hvordan informanten tenker over dette (Tjora, 2011).

Fenomenologien tar utgangspunkt i et ønske om å fremstille noe vitenskapelig om det å være helt medvitende. Altså å ha en bevissthet til ens egne fordommer basert på ens oppfattelser og tidligere erfaringer. Bevissthet rundt dette, kunne ifølge Husserls, bidra til at fordommene en har ikke definerer hvordan man forholder seg til nye erfaringer. Hutchinson

og Oltedal (2005) beskriver også menneskets behov for å søke mening i det vi observerer og fortolker. Hvordan mennesker fortolker mening er sentralt for å kunne forstå ulike handlingsvalg. Som en konsekvens av behov for å søke mening, vil man også da unngå situasjoner eller opplevelser som oppleves meningsløse. Når noe oppleves meningsfullt for oss, har det foregått en prosess fra at vi ikke har lagt merke til noe, til at vi legger merke til det, og fokuserer på det. Fenomenologien er også studiet over hvordan noe kommer til vår bevissthet. Fenomenologien søker dermed ulike fenomen slik de blir direkte forstått av den sosiale aktøren (Hutchinson og Oltedal, 2005).

3.1.2. Dybdeintervjuene

Basert på tidligere forskning relevant for studien, kom det frem flere temaer jeg ønsket å ha med i intervjuguiden min. Jeg hadde tanker i forkant av studien med bakgrunn i mine egne opplevelser i yrket, men det som ga meg mye å tenke på var det som så ut til å være forsket på fra før. Blant annet hvilken påvirkning miljøterapeuter selv tenker de har gjennom jobben de gjør med ungdommene. Hva tenker de selv er konstruktivt og mindre konstruktivt med metoden eller tilnærmingene de jobber etter. Dette ønsket jeg å finne mer ut av da jeg tror det har en betydning på hvordan intervjuobjektene reflekterer rundt eskalering eller de eskalering av atferden til ungdommene. Jeg ønsket også å finne mer ut om hvilke oppfatninger - tanker og holdninger - miljøterapeutene hadde om atferds-uttrykkene til ungdommene. Jeg tror at dette også kan være med på å indikere ungdommenes atferds-eskalering eller de-eskalering for intervjuobjektene.

Intervjuobjektene jeg møtte var forskjellige når det gjelder hvilke metoder og miljøterapeutiske tilnærminger de jobbet med, hvor gamle de var, hvor i landet de jobbet, hvor lenge de hadde jobbet i barnevernsinstitusjon, hvilke kjønn de var og hvilke holdninger og meninger de hadde til de ulike temaene vi snakket om under intervjuene. Flere av dem hadde sluttet i yrket som miljøterapeut, mens andre fortsatt jobbet i barnevernsinstitusjon. De aller fleste hadde jobbet i barnevernsinstitusjon i over 4 år. Noen av dem snakket mye og utdypet spørsmålene mine. Andre sa mindre og var mer kort og konkret i beskrivelsene sine uten tilsynelatende å legge mye følelser i fortellingene. Intervjuene varte fra en halv time til en time, avhengig av hvor utfyllende svarene til informantene var. På slutten av intervjuene

fikk informantene spørsmål om de hadde noe mer å tilføye til intervjuet. Tre av dem hadde det, og tok da særlig opp 'tvangssituasjoner' som en indikator på eskalering og de-eskalering av atferd hos ungdommene. Felles for dem var også at de hadde en opplevelse av at de juridiske systemene barneverninstitusjonene i Norge har å forholde seg til, ikke er tilstrekkelige for å hjelpe ungdommene godt nok i løpet av oppholdet i institusjonen. De opplevde at det har vært en utvikling i måten å tenke om å jobbe med atferd, men ikke en like stor utvikling i jussen knyttet til samme arbeidet.

Flere av informantene reflekterte en del rundt hvordan de selv opplevde det å bli utsatt for vold og trusler, samt hvordan de opplever, eller føler seg i en tvangssituasjon. Det ble fortalt flere historier om slike situasjoner, samt detaljerte beskrivelser av egne tanker og følelser knyttet til situasjonene. En av informantene fortalte blant annet at han ble svett under armene, klam i hendene og opplevde litt skjelvninger på hendene i situasjoner hvor ungdommer utagerer. Han sa også at han faktisk ikke hadde reflektert over det på den måten før han ble spurt om det i intervjuet. Tjora uttrykker at det er historier fra informantene som går mer på et følelsesmessig nivå, som viser til at man kan ha klart å etablere tillit fra informantene i intervjusituasjonen (Tjora, 2011).

Flere av informantene fortalte også om enkelthendelser de hadde stått ovenfor. En av dem fortalte at han hadde fått en glassflaske knust på seg av en ungdom, og deretter måtte til legen da han hadde fått glassbiter i øynene. Slike beskrivelser av enkelthendelser mener Tjora at forskeren bør ha som mål å få tak i da dette øker påliteligheten til studien (Tjora, 2013).

Intervjuguiden min er bygget opp med en innledende del hvor jeg presenterer meg og prosjektet mitt på nytt (de har tidligere fått studien beskrevet i samtykkeskjemaet), samt går gjennom hvordan jeg kommer til å behandle dataene som kommer ut av intervjuene. Deretter er intervjuet preget av oppvarmingsspørsmål hvor jeg ønsker å få innsikt i konkrete ting som informanten sitter med informasjon om; litt om dem deres yrkesaktive liv i barnevernsinstitusjon, om deres arbeidsoppgaver, hvor lenge de har jobbet i barnevernsinstitusjon, hvilke metoder og tilnærminger de har jobbet med og lignende. Spørsmålene er ment å fremstå som ufarlige og uformelle, samt gi informanten mestringsfølelse i at han eller hun behersker intervjusituasjonen. På denne måten skaper

også forskeren tillit hos informanten, noe som vil være gunstig for resten av intervjuet (Tjora, 2011).

Videre kommer kjernen i intervjuet – refleksjonsdelen. Spørsmålene i intervjuguiden er ment å skape refleksjon hos informanten, samt at informanten går mer i dybden i ulike deler av forskningsspørsmålene (Tjora, 2011). Her har jeg også lagt inn oppfølgingsspørsmål på mange av spørsmålene for å bruke god tid på hver del, og hjelpe til med å få informanten til å si mest mulig om temaet. Spørsmålene mine er preget av mer alvorlige temaer i denne delen, som for eksempel informantens opplevelser med vold og trusler mot seg selv og kolleger. Det spørsmålet jeg opplevde skapte mest refleksjon hos informantene var; «hvordan opplevde du utagerende situasjoner?». Jeg opplevde at de fleste informantene ikke hadde behov for at jeg stilte oppfølgingsspørsmålene mine i løpet av denne delen. De snakket gjerne mye om temaet uten mine bidrag. Jeg tror det var fordi informantene var engasjerte med å svare på spørsmålene som ble stilt, samt engasjerte da de snakket om jobben sin.

Helt til slutt i intervjuet hadde jeg avrundings spørsmål. Formålet med spørsmålene mine i denne delen, var å lede oppmerksomheten til informanten litt bort fra det jeg anså i forkant som et potensiale for alvorlig og mye refleksjon. Jeg ønsket å normalisere situasjonen vi var i, samt trygge informanten på at de hadde gjort en god jobb i intervjuet (Tjora, 2011). Jeg takket informantene mine for deltakelsen, og fikk samtykke fra alle informantene til å ta kontakt med dem i etterkant av intervjuet om jeg anså det som nødvendig for studien.

3.1.3. Utvalg og rekruttering

Hensikten med studien er å utforske miljøterapeuters opplevelse av ungdommers atferdsuttrykk i barnevernsinstitusjoner hvor ungdommer er plassert på atferds paragrafer. Ett av delmålene er å finne ut om miljøterapeutene opplever at tilnærmingen deres har en eskalerende eller de-eskalerende effekt på atferden til ungdommene i prosessen hvor de jobber målrettet med å de-eskalere den over tid. For å finne ut av dette er jeg avhengig av å intervju miljøterapeuter som jobber eller har jobbet nettopp med denne målgruppen, samt helst terapeuter som har jobbet over tid i yrket slik at de trolig vil ha bedre forutsetninger for

å svare på spørsmålene jeg ønsker å få undersøkt, i og med at de vil ha mer erfaring med det fenomenet jeg studerer. Jeg ønsker også at informantene kommer fra ulike erfaringsbakgrunner i barnevernsinstitusjonsjobben. Begrunnelsen for dette er at jeg tror det ulik tilhørighet kan bidra til større grad av pålitelighet i analysen av intervjuene. Dette er dermed et strategisk utvalg av informanter. Informantene deltar i studien av ulike årsaker, men alle er i stand til å beskrive temaet som undersøkes (Tjora, 2013).

Jeg rekrutterte informanter ved hjelp av bekjente i det nettverket jeg har opparbeidet meg over de siste årene i yrket. Noen av informantene har jeg jobbet med tidligere, andre hadde jeg ikke hørt om før jeg intervjuet dem. Jeg sendte e-post til de informantene jeg ønsket å intervju med en forespørsel om jeg kunne sende dem samtykkeskjema til studien. Fra samtlige informanter jeg henvendte meg til, fikk jeg positivt svar. Deretter avventet jeg skriftlig eller muntlig samtykke i retur, for deretter å avtale tidspunkt og lokasjon for intervju. Ifølge Norsk Senter for Forskningsdata er det nødvendig med kun muntlig samtykke (NSD, 2022). Jeg lot informantene bestemme hvor de ønsket å bli intervjuet.

De fleste intervjuene ble gjennomført mens terapeutene var på jobb – da på et kontor som var skjermet fra ungdommene og annet personell. Noen av intervjuene ble gjennomført via den virtuelle kommunikasjonsplattformen Teams. Det kan diskuteres om bruken av Teams var et godt verktøy for å få frem gode intervjuer. Alternativene hadde vært å reise over bygrenser eller holde intervjuet over telefon. Jeg anså det siste alternativet som ikke aktuelt, da det er en fordel å se hverandres kroppsspråk i en samtale. Jeg anså dermed Teams som mitt beste alternativ.

Jeg benyttet lydopptak under alle intervjuene. Jeg fikk muntlig samtykke av alle informantene til dette i forkant av intervjuene. Det er viktig å be om samtykke til opptak utenom samtykkeskjemaet til intervju (Tjora 2013). Jeg opplevde at enkelte av informantene var bevisst på lydopptaket under intervjuet. Jeg understreket til alle informanter at det bare var jeg som skulle høre intervjuet, transkribere det samme dag som intervjuet ble avholdt, for så å slette opptaket etterpå.

Jeg har rekruttert 7 informanter til studien. Den yngste er i midten av 20-årene. Ellers er alle informanter mellom 30 og 45 år, 4 menn og 3 kvinner. Alle i studien er anonymisert. Jeg har valgt å kalle dem: Randi, Synne, Arild, Mikkel, Finn, Eva og Harald.

3.1.4. Intervjusituasjonen

En typisk intervjusituasjon var at jeg ankom arbeidsplassen til den jeg intervjuet, og ble der tatt imot for så at vi sammen gikk til kontoret hvor vi kunne snakke uforstyrret. Jeg presenterte studien detaljert for informanten, samt hva jeg kom til å gjøre med informasjonen jeg skulle få fra informanten. Jeg opplevde meg selv som veldig tydelig om at jeg kom til å anonymisere alt informanten sa slik at det ikke kunne gjenkjennes hvem informanten var. Alle informantene samtykket til lydopptak under intervjuene. Jeg forsikret dem flere ganger om at det var greit om de ikke ønsket at jeg tok opptak.

Jeg begynte dermed å stille noen uformelle spørsmål for å bli bedre kjent med arbeidserfaringen til informanten. Videre stilte jeg mer utdypende spørsmål som var mer rettet mot hva jeg ønsker å finne ut i studien. Her fikk jeg høre mange ulike fortellinger og opplevelser fra informantene. Etter at jeg hadde stilt alle spørsmålene mine, og hadde opplevelsen av at intervjuet var over, stilte jeg spørsmål om informantene hadde noe de ønsket å tilføye. Tre av informantene hadde refleksjoner rundt ulike temaer som de anså som relevant og utfyllende for studien. Etter at vi var ferdige med spørsmål og svar på disse, skrudde jeg av lydopptakeren. Så takket jeg for deltakelsen, og vi snakket litt om hvordan de synes intervjuet hadde gått, og hva de tenkte om studien. Etter dette forlot jeg lokasjonen for intervjuet. Jeg satte meg hjemme og transkriberte intervjuene samme dag.

Jeg opplevde nesten alle informantene som svært reflekterte om temaene. Det virket til at de aller fleste hadde tenkt gjennom de ulike problemstillingene flere ganger før. Likevel opplevde jeg at det forekom flere ganger at ulike informanter måtte tenke seg om og sa at de ikke hadde tenkt så mye på problemstillingen før.

Stemningen under samtlige intervjuer var gode, dvs. at jeg fornemmet en lett, ledig og uformell tone. Jeg hadde også en følelse av at det hjalp litt for informantene at de hadde kunnskap om at jeg selv har jobbet flere år i samme yrke, og derfor kanskje har en underliggende forståelse for alvorligheten innenfor mange av temaene. Jeg velger å tro at dette bidro til å skape tillit mellom informantene og meg.

Jeg opplevde i to av intervjuene at det var vanskeligere å få informantene til å svare like utfyllende på spørsmålene som i de andre intervjuene. Begge disse intervjuene foregikk over Teams, og jeg har en tanke om at det kan ha bidratt til å forme mindre lett-flytende samtale.

3.1.5. Transkribering

Samtlige intervjuer ble tatt opp på bånd. Jeg hadde dette med meg i tankene under intervjuene, at jeg slapp å huske informasjonen eller notere under intervjuene. Jeg kunne derfor konsentrere meg om hvordan jeg selv skapte en god samtale med informantene, samt når det var naturlig å stille oppfølgende spørsmål. Da jeg transkriberte intervjuene, opplevde jeg å sitte i intervjuet på nytt. Jeg hørte ting på opptakene jeg ikke hadde vært like bevisst på i situasjonen – ting som ble sagt som jeg ikke helt husket at var formulert akkurat slik (Tjora, 2013). Jeg syntes også at jeg stilte spørsmål litt raskere enn hva jeg selv opplevde at jeg faktisk gjorde da jeg satt i rommet. Hadde jeg klart å vente litt lengre før jeg gikk videre på noen av spørsmålene, hadde jeg kanskje fått mer informasjon hos enkelte av informantene.

Informantene hadde ulike dialekter. Jeg bestemte meg tidlig for å transkribere alle intervjuene på bokmål for å bidra til en enda større grad av anonymisering. Jeg passet på å likevel la språket være som det var i form av hvordan setningsoppbyggingen til informantene var. Jeg ønsket å berike transkripsjonene mine med stemningen som var under intervjuene, samt kan hvordan ordene er satt sammen si noe mer enn bare ordene i seg selv (Tjora, 2013).

Alle intervjuene ble utført i løpet av tre uker. Jeg transkriberte alle intervjuer samme dag de ble utført, og slettet opptakene rett etter transkriberingen.

3.2. Dataanalyse

Da jeg var ferdig med alle transkripsjoner, gikk jeg løs på å kode intervjuene. Dette anså jeg som komplekst. For det første fordi det var mye tekst å analysere, samt at jeg ble usikker på hva jeg skulle begynne å se etter. Jeg stoppet opp og begynte i stedet å lese metodelitteratur

for å finne inspirasjon til hvordan jeg kunne tenke om materialet. Miles, Huberman og Saldaña foreslår å starte med å skrive ned historier jeg anså som interessante fra transkripsjonene (Miles, Huberman og Saldaña, 2014). Jeg startet prosessen med å gå gjennom alle transkripsjoner nøye, og noterte ned fortellinger jeg anså som viktige og interessante. Det som gikk igjen var at flere av informantene fortalte fortellinger om hvordan de så på selve jobben de gjorde, og hva de forventet skulle skje i en slik jobb. De fortalte historier om hva det vil si å hjelpe ungdommen 'i nød', og hva de selv måtte være villige til å ofre for å få det til. Da jeg gikk gjennom materialet på denne måten, ble jeg godt kjent med det, og fikk samtidig et mer tydelig bilde av hva som var viktige opplysninger. En slik fremgangsmetode kalles for analyser av narrativ (Miles, Huberman og Saldaña, 2014). Tjora viser også til at man først kan gjøre en slik generering av dataene som gjør at man sitter igjen med analysedata (Tjora, 2011).

3.2.1. Koding av intervjuene

Etter at jeg hadde blitt godt kjent med materialet, samt skrevet ned fortellingene, startet jeg med å finne ord og uttrykk i materialet som beskrev avsnitt og mindre utsnitt fra datamaterialet (Tjora, 2011). Den første koden jeg opprettet var «atferd». «Atferd» var et ord som alle informantene brukte for å beskrive ulike aspekter ved jobben de gjorde, men også hvordan de opplevde ulike situasjoner og følelser i løpet av arbeidshverdagen. Det var da snakk om ungdommenes 'atferd'.

Jeg startet å kode i materialet fra det første intervjuet jeg gjorde. Dette intervjuet kalte jeg «A CASE 1». Videre navnga jeg de andre intervjuene for «B CASE 2», «C CASE 3» (Tjora, 2013). Tjora uttrykker at koding begynner med det første dokumentet, hvor man etablerer tekstnære koder. Deretter tar man disse kodene videre når man skal kode de neste dokumentene. Da jeg var ferdig å kode «A CASE 1», hadde jeg opprettet 16 koder. Når jeg da tok fatt på neste dokument, hadde jeg med meg disse kodene, til hvert avsnitt i «B CASE 2» for å se om de passet med nye utsagn. Jeg måtte i tillegg opprette flere koder underveis da det viste seg å være flere temaer som ble aktualisert i påfølgende case. På denne måten gikk jeg gjennom alle de syv intervjuene. Da jeg var ferdig med kodingen, satt jeg igjen med 35 koder. Disse tok jeg med meg inn i neste fase av analysen.

3.2.2. Kategorisering

Denne fasen av analysen beskrives av Tjora som kategorisering (Tjora, 2013). Kategorisering er en gruppering av alle kodene som er etablert. Det er sannsynlig at det på nåværende tidspunkt er for mange koder som er opprettet. En kategorisering av disse kan føre til at koder som er relevant for problemstillingen får mer fokus. Jeg startet dermed med å lage overordnede navn på temaer jeg fant interessante og relevante for studien. Til sammen ble det tolv kategorier. Under disse satte jeg inn all tekst som var kodet med temaer som passet under kategoriene. Kategoriene hadde korte navn fordi jeg opplevde at mange av kodene omtalte vidstrakte beskrivelser utfra situasjon og case. Eksempelvis kalte jeg én kategori for «Atferds uttrykk», som koder kalt blant annet «Atferd» og «Utagering» ble plassert under. Begge disse kodene beskrev utsagn som omhandlet atferds uttrykk fra ungdommene i barnevernsinstitusjonene, dvs. måter ungdommene handlet på.

Tjora beskriver at til slutt i kategoriseringsprosessen skal man sitte igjen med kategorier relevante for problemstillingen, altså hovedtemaene for studien (Tjora, 2013). Da kategoriseringen var ferdig, satt jeg igjen med tolv kategorier; 1. «Atferds uttrykk» - koder som omhandlet ungdommenes atferd eller handlinger ble plassert under denne kategorien. 2. «Vold og Trusler» - koder som omhandlet fortellinger om voldelig atferd, samt trusler fra ungdommer ble plassert her. 3. «Relasjon» - koder som omhandlet relasjonelt fokus fra terapeuten havnet under denne kategorien. 4. «Dårlige følelser» - koder som handlet om og tolket vonde følelser og tanker fra terapeutene havnet under denne kategorien. Det var overraskende mye som havnet under denne kategorien. 5. «Makt» - Koder som handlet om makt og avmakt havnet her. 6. «Fysiske reaksjoner og psykiske reaksjoner» - koder som omhandlet beskrivelser av fysiske reaksjoner, samt psykiske reaksjoner ble plassert her. 7. «Tvang» - koder som inneholdt beskrivelser av begrensninger havnet her. 8. «Fysiske skader» - direkte fysiske/kroppslige skader havnet under denne kategorien. 9. «Kontakt med helse» - koder som omhandlet all kontakt med helseapparater ble plassert under denne kategorien. 10. «Medvirkning» - koder som omhandlet ungdommenes stemmer havnet under denne kategorien. 11. «Metode og miljøterapien» - koder som beskrev hvordan miljøterapeutene snakket om metodikken og miljøterapien, samt hvordan terapeutene

tilnærmet seg faglig til ungdommene og systemene havnet under denne kategorien. 12. «Jobben» - koder som beskrev hvordan terapeutene så på selve yrket sitt havnet til sist under denne kategorien.

På dette tidspunktet i prosessen var det problemstillingen som kontrollerte hvilke koder som var interessante å ha med videre inn i analysen. Deretter vil teorien være avgjørende for hvordan materialet fra intervjuene analyseres, samt hvordan hovedkategoriene vil se ut. Tjora beskriver at det i løpet av denne prosessen er teorien som legger grunnlaget for hvordan man ser på kategoriseringen og hva denne egentlig handler om (Tjora, 2013). Dette er kanskje det mest utfordrende med hele studien – å 'sy sammen' materialet jeg har fremskaffet med overordnet teori. Jeg anser alle kategoriene jeg har opprettet som direkte og indirekte relevante for studien og hva jeg ønsker å finne ut av. Jeg valgte derfor å ha med alle de tolv kategoriene mine i denne prosessen med å løfte de opp til et mer teoretisk eller abstrakt nivå (Tjora, 2013).

Jeg begynte dermed å gå gjennom alt materialet på nytt. Jeg så gjennom kategoriene jeg hadde laget og innholdet i dem. Målet var å bruke teoriene til å forstå hva materialet egentlig handlet om (Tjora, 2013). Det første jeg gikk gjennom var kategorien «atferdsuttrykk». Det ble synlig for meg at denne kategorien av koder kunne analyseres gjennom teori om avmakt – mer spesifikt, kognitiv avmakt. Som neste kapittel vil vise kan avmakt bidra med å belyse årsakssammenhenger i atferds uttrykkene til ungdommene. Deretter gikk jeg gjennom de andre kategoriene.

Neste steg ble å slå sammen noen av kategoriene til større hovedtemaer for analysen. Jeg slo sammen kategorier som jeg anså relevante å analysere under samme teorier. Deretter oppdaget jeg at kategoriene «tvang», «medvirkning» og «makt» var små eller begrensede. Jeg valgte derfor å slå disse sammen med andre kategorier. Jeg slo «tvang» sammen med «metode og miljøterapi», «makt» sammen med «vold og trusler» og «medvirkning» sammen med metode og miljøterapi». Jeg satt da igjen med ni kategorier.

Jeg så også at jeg ikke hadde anledning til å bruke all empirien min til denne studien. Det ble rett og slett for omfattende og vidt. Jeg valgte derfor å rette fokuset mitt på miljøterapeutenes årsaksforklaringer til ungdommenes atferd, vold og trusler, samt også hvordan miljøterapeutene i studien opplevde selve jobben sin og begrunnelser for hvorfor

de utøver yrket sitt som de gjør. Jeg har også en stor mengde empiri som omhandler miljøterapeuters opplevelser av sin påvirkning på ungdommene, resultater og konsekvenser av jobben de gjør, samt konsekvenser av atferden til ungdommene. Denne empirien måtte jeg velge å ikke ha med i studien.

Ut fra inndelingen av kategorier og teoretiske perspektiver, ble inndelingen av hovedtemaer seende slik ut:

1. Normalisering av atferd.
 - a. *«Opplever ofte at ungdommene mister kontrollen, at de føler på avmakt...».*
 - b. *«Du agerer på det miljøet som er rundt deg på en negativ dysfunksjonell måte».*
 - c. *«Oppvekst generelt består av testing...».*
2. Betydningen av relasjon som verktøy.
 - a. *«...Det å få relasjon til ungdommer er det viktigste redskapet...».*
 - b. *«...Vi ofrer oss selv for å hjelpe dem...».*

Etter at hovedtemaene og undertemaene er utarbeidet ved bruk av kodingen og kategoriseringen av intervjuene, tar jeg dette med meg videre inn i analysen for å utvikle konsepter og diskusjoner i sammenheng med teorien. Resultatene av dette fremstilles i kapittel 4 om empiri og analyse.

3.3. Etikk i kvalitative studier

I denne delen fremstiller jeg viktigheten av å utøve god forskeretikk. Temaet knyttes til gjennomføringen av denne studien.

Etikk i kvalitative forskningsprosjekter kan knyttes til tre ulike momenter (Ryen, 2002): 1. Informert samtykke, 2) Konfidensialitet og 3) Tillit. Videre presenterer jeg disse tre momentene, samt belyser hvordan disse har påvirket denne studiens datainnsamling og analyse.

Informert samtykke består av tre typer informasjon som informanten skal motta fra forskeren før et intervju gjennomføres. Uten et informert samtykke kan ikke studien sies å være gjennomført jamfør forskningsetiske retningslinjer. Ryen forklarer informasjonen i

samtykket slik: «...*The research subjects have the right to know that they are being researched, the right to be informed about the nature of the research and the right to withdraw at any time*» (Ryen, 2002). Enhver informant som deltar i en slik studie har rett til å informeres om at de forskes på, hva studien omhandler, samt har informanten rett til å trekke sitt samtykke når som helst i løpet av prosessen.

Jeg har allerede beskrevet på hvilken måte jeg har innhentet samtykke fra informantene på, i tidligere kapittel om utvalg og rekruttering. I dette kapittelet viser jeg til hvordan jeg har innhentet informert samtykke med bakgrunn i Ryens tre hovedmomenter for etikk i kvalitative forskningsobjekter.

I denne studien tok jeg kontakt med samtlige informanter i forkant av samtykke innhenting for å informere om studien, og at jeg ønsket å spørre informantene om å delta. Deretter tok jeg på nytt kontakt med informantene hvor jeg spurte om de ønsket å delta i studien, for så å sende dem informert samtykke per elektronisk post.

Da aktuelle informanter svarte at de ønsket å delta i studien, var jeg også sikker på at de visste at deltakelsen var frivillig, jamfør tidligere henvendelse til informantene med informasjon om at studien er frivillig. Alle informantene har selv studert ved universitet, og var klar over at en studie som denne baserte seg på frivillig deltakelse. Deretter sendte jeg skriftlig samtykkeskjema hvor jeg beskrev studien, og hva jeg ønsket å forske på. Jeg tok ikke kontakt med informantene før de selv svarte på henvendelsen min om å delta i studien.

Til slutt i samtykket stod det beskrevet at informantene når som helst kunne trekke sitt samtykke til å delta i studien. Jeg har tidligere beskrevet at jeg også har sagt dette til alle informantene under selve intervjuene også. Jeg sa noe slik som: «*Det er som nevnt helt frivillig å delta i denne studien. Skulle du ønske å trekke deg før, under eller etter intervjuet er det helt i orden*». Det var ingen av informantene som trakk sitt samtykke ved noen anledninger.

Videre er Ryen opptatt av konfidensialitet. Konfidensialiteten omhandler beskyttelse og vern av identitet for den som blir intervjuet (Ryen, 2002). Jeg har anonymisert alle navnene til informantene i studien, samt utelatt enkelte detaljer og informasjon som kan avsløre hvor informantene har jobbet. Jeg har heller ikke avslørt hvilken by informantene bor i, eller hvilke institusjoner informantene har jobbet i. Alderen til informantene er heller ikke med.

Dette også fordi jeg ikke anser alderen som relevant nok for å svare på problemstillingen. Jeg vurderer at informantene i denne studien er godt beskyttet av konfidensialitet.

Ryen viser til et siste moment som er viktig å vurdere jamfør en kvalitativ god forskningsetikk: Tillit. Med tillit i en slik kontekst, menes at forskeren har et ansvar for å skape tillit mellom forskeren og informanten. Ved å skape tillit til informanten, kan forskeren sannsynligvis få informasjon fra informanten utover hva informanten anser som minimal informasjon. I tillegg kan forskeren påvirke opplevelsen til informanten med å delta i en studie. Forskeren kan bidra til en god opplevelse ved å skape tillit, som kan føre til at informanten ønsker å delta i flere studier i fremtiden (Ryen, 2002). I noen av intervjusituasjonene opplevde jeg at jeg klarte å skape tillit mellom informanten og meg, slik at informanten sa at han eller hun opplevde intervjusituasjonen som spennende. Jeg opplevde også i alle intervjuene at informantene delte mer informasjon enn hva jeg spurte om.

Videre presenterer jeg studiens validitet, reliabilitet og overførbarhet.

3.4. Studiens kvalitet

Studios kvalitet henger sammen med vurderingen angående studiens validitet og reliabilitet – studiens pålitelighet og gyldighet. I første del fremstiller jeg studiens pålitelighet med fokus på forskerrollen. Deretter fremstiller jeg vurderingen av studiens gyldighet med fokus på resultatene av forskningen.

3.4.1. Pålitelighet

Tjora beskriver pålitelighet i kvalitativ forskningsmetode. Han påpeker at det innenfor dette feltet ikke eksisterer fullstendig nøytralitet fra forskerens side. Forskeren vil alltid ha noe kunnskap om temaet, og har ofte en eller annen form for posisjon i forhold til temaet det forskes på. Dette er ikke nødvendigvis et problem, men snarere noe man som forsker må være bevisst på, og redegjøre for på hvilken måte, og i hvilken grad man påvirker forskningen (Tjora, 2013).

I min forskerrolle tar jeg med meg flere års erfaring med å jobbe som miljøterapeut i barnevernsinstitusjon. Jeg har derfor allerede en for-forståelse og kunnskap om temaet jeg studerer. Jeg har tanker om hva det vil si å jobbe som miljøterapeut i barnevernsinstitusjon. Jeg har tanker om hva det vil si å anvende ulike metoder, jobbe miljøterapeutisk, oppleve trusler, vold og utagering. Jeg har vært aktiv i faglige diskusjoner om miljøterapeutiske tilnærminger og metoder, samt min og mine kollegers rolle som terapeuter og kolleger, både der jeg har jobbet tidligere, og der jeg jobber nå. Jeg har erfart hvilken effekt ulike metoder har, samt har laget meg flere oppfattelser av hva som er god og dårlig miljøterapi. Likevel har jeg vært nysgjerrig og usikker på hva som faktisk er den beste tilnærmingen i dette yrket. Jeg har mange ganger stilt spørsmål til mine egne tanker og holdninger på alle ovennevnte punkter. Samtidig har jeg lært at det finnes mange veier til samme mål.

Tjora forteller at kunnskapen man som forsker tar med seg inn i en kvalitativ studie, i utgangspunktet er en ressurs. Man må likevel kunne uttrykke hvordan man som forsker anvender denne kunnskapen inn i forskningen (Tjora, 2013).

Jeg tror at min kunnskap om feltet har bidratt til å snakke sammen språk som miljøterapeutene under intervjuene. Jeg opplever at informantene har forstått at jeg kan noe om dette feltet, og dermed kunne snakke mer fritt om hva de faktisk mener, fremfor å skulle bruke et språk som skulle være forklarende. På den annen side kan min for-forståelse ha bidratt til at jeg tolker noe av det terapeutene har sagt inn i min oppfattelse av forhold.

Tjora belyser også viktigheten av å aktivt bruke empirien fra intervjuene i analysen. Hyppig bruk av sitater fra informantene vil styrke påliteligheten til studien (Tjora, 2013). Jeg har brukt sitater fra informantene hyppig gjennom hele analysedelen av studien.

Videre vurderes studiens gyldighet.

3.4.2. Gyldighet

Med gyldighet knyttet til kvalitative forskningsstudier, menes hvorvidt resultatene i studien kan sies å besvare de spørsmål man stiller i forskningen (Tjora, 2013). Svarer studien på min problemstilling og forskningsspørsmål. For å svare på om studien besvarer forskningsspørsmålene, kan man se på tidligere relevant forskning, og de resultatene som

fremstilles i disse (Tjora, 2013). De tidligere studiene jeg viser til i denne studien, er relevante fordi de svarer på mange av de samme aspektene jeg søker etter i min studie. Samtidig samsvarer funnene i de tidligere studiene delvis med funnene i denne studien. Den tidligere forskningen jeg presenterer i denne studien, har jeg også brukt som utformende for denne studien. Funnene mine fra intervjuene sammenliknes og belyses i analysen ved hjelp av tidligere forskning. Her sammenliknes også resultater fra tidligere studier med denne studien. Andre relevante faktorer som styrker gyldigheten til studien, er min redegjørelse for valg av metode.

3.4.3. Generalisering

For å generalisere funn i studien, forsøker jeg å heve blikket fra min egen empiri til større fenomener og konsepter. Det handler om hvorvidt mine funn er overførbare til andre lignende fenomen og spørsmål. I analysedelen knytter jeg ulike teorier til empiriske fenomener, tilføyer begreper til allerede eksisterende teorier, samt viser på hvilken måte resultatene i studien samsvarer med tidligere relevant forskning (Tjora, 2013). Til slutt i studien presenterer jeg hvilke konsepter, ut fra min egen forskning og tidligere forskning, som kan være relevant for gjeldende praksis og videre forskning.

3.5. Oppsummering av metodekapittel

i kapittelet om metode blir valg av metode begrunnet, beskrevet og diskutert. Metodevalg for datainnsamling er kvalitativ metode ved bruk av dybdeintervjuer. Metodevalget begrunnes med et ønske om å komme i dybden på informantenes erfaringer. Det er ønskelig med samtaler som omhandler ulike tema med informantene. Først og fremst for å kunne komme i posisjon hvor informantene opplever at de kan snakke og diskutere ulike aspekter ved yrket, men også for å åpne muligheten for å oppdage nye og andre vinklinger, tema, sider ved jobben som jeg ikke hadde tenkt på da jeg utformet intervjuguidene.

Utvalget i studien er strategisk. De informantene som representerer studiens empiriske grunnlag er plukket ut med bakgrunn i at de har jobbet i barnevernsinstitusjon over noen år,

de har jobbet i ulike barnevernsinstitusjoner, de jobber i forskjellige byer og de har erfart å jobbe etter ulike miljøterapeutiske tilnærminger og metoder.

Videre presenteres temaet informert samtykke, koding og kategorisering av intervjuene.

Under temaene koding og kategorisering utvikles det hovedtemaer og undertemaer som legger føringene for analyse delen av studien. Helt til slutt i metode kapitlet, presenteres vurderingen av studiens kvalitet med utgangspunkt i studiens pålitelighet, gyldighet og generaliseringspotensiale.

I neste del av studien vil empirien bli analysert, diskutert og forklart ved hjelp av relevant teori og tidligere relevant empiri.

4.0. Empiri og analyse

I dette kapittelet beskriver jeg studiens resultater og analyserer disse ved anvendelse av studiens teoretiske rammeverk. Presentasjonen er inndelt i to hovedtemaer; 1)

Normalisering av atferd. 2) Betydningen av relasjon som verktøy.

Problemstillingen min er:

Miljøterapeuter i barnevernsinstitusjon sin opplevelse av og arbeid med reduksjon av vold.

Forskningsspørsmål 1: *Bidrar noen av metodene til eskalering av vold?* besvares i kapittel 4.1.

Forskningsspørsmål 2: *Hvordan oppleves det for miljøterapeutene å stå i dette arbeidet? Og*

forskningsspørsmål 3: *Hva anser miljøterapeutene som viktige faktorer i sitt arbeid med ungdommene?* besvares i kapittel 4.2.

4.1. Normalisering av atferd

I denne delen av oppgaven svarer jeg på forskningsspørsmål 1: *Bidrar noen av metodene til eskalering av vold?*

Det som skjedde da jeg intervjuet miljøterapeutene var at de alle sammen fortalte om atferden til ungdommene, men samtidig var de opptatt av å forklare hvorfor ungdommene gjorde som de gjorde. Miljøterapeutene var forståelsesfulle ovenfor atferden og forklarte den ofte som å være naturlige reaksjoner hos ungdommene i den situasjonen de befant seg i, samt også i ungdommenes bakgrunn – hva ungdommene hadde gått gjennom og opplevd i sin oppvekst. Også da jeg spurte miljøterapeutene om deres opplevelser med å bli utsatt for vold og trusler, innledet terapeutene ofte fortellingen med å forklare ungdommens atferd, og hvorfor atferden var forståelig.

Det er mange måter å tenke på om andres atferd eller handlinger. I denne sammenhengen handler det om atferds uttrykkene til ungdommene som bor i barnevernsinstitusjonene representert gjennom informantene i denne studien. Atferden det refereres til er gjerne et negativt og dysfunksjonelt atferds uttrykk som miljøet rundt ungdommene ikke ønsker.

Temaet konsentreres rundt informantenes beskrivelser og opplevelser av hvordan forstå denne atferden. De tre undertemaene er som følger: 1) «*Opplever ofte at ungdommene mister kontrollen, at de føler på avmakt*», 2) «*Du agerer på det miljøet som er rundt deg på en negativ dysfunksjonell måte*» og 3) «*Oppvekst generelt består av testing*».

4.1.1. «Opplever ofte at ungdommene mister kontrollen, at de føler på avmakt...»

Miljøterapeutene i studien beskriver hvordan de opplever atferden til ungdommene i barnevernsinstitusjonene. Ut fra et faglig perspektiv på hvordan man kan beskrive ulike atferds uttrykk, forklarer Finn det slik:

«Min erfaring knyttet til atferd er at de fleste har jo et uttrykk som kan vises i utagering på ulike måter da. Eksternt og internt. Selvskadingsproblematikk på den ene siden, og med at du agerer på det miljøet som er rundt deg på en negativ dysfunksjonell måte på den andre siden» (Finn).

Finn beskriver hvordan ungdoms atferd kan beskrives som innadvendt eller utadvendt. Dette er i tråd med Isdals teori om vold, som viser til at emosjonsregulerende atferd kan vises i form av ulike former for utagering, eller atferd som rettes innover mot en selv, slik som for eksempel selvskading, isolering o.l. Psykolog Per Isdal definerer vold slik som Finn definerer utagerende atferd han opplever hos ungdommene.

I forlengelsen av Isdals definisjoner av vold, lister Synne opp en rekke typer måter ungdom kan agere på. Det går også igjen blant alle informantene ulike atferds uttrykk som de mener man vil oppleve når man jobber innenfor dette yrket;

«Utagering, selvskading, voldelig atferd mot meg og andre, trusler, selvmordsforsøk, isolering, bruk av farlige våpen, rus, at de utsetter seg selv for seksuell skadelig atferd fra andre, dissosiering- ungdommer som tror de er noe annet enn et menneske...tror jeg har vært borti mye rart av uttrykk» (Synne).

En annen informant beskriver opplevelsen av at ungdommene har sterke følelser knyttet til sitt atferds uttrykk;

«Opplever ofte at ungdommene mister kontrollen, at de føler på avmakt, at de ikke får lov til å bestemme, og vi er bare dritt. Opplever det som om at ungdommene er veldig frustrert og føler på mye avmakt» (Randi).

Randi forklarer her at ungdoms atferd og kontrolltap henger sammen med følelse av avmakt. Goffman (1969) beskriver hva som skjer med en person når man blir plassert inn i en institusjon. Han forklarer at strukturene som finnes i institusjonen kan i seg selv oppleves krenkende og som en form for maktbruk. Samt at oppdragene til institusjonene om å få til endring av atferd, kan oppleves som tvang og ofte er uønsket av pasientene, i dette tilfelle ungdommene, selv (Goffman, 1969).

Når individet har blitt plassert i en *total institusjon*, som en barnevernsinstitusjon kan forstås som, vil individet være ubeskyttet av sitt personlige territorium. Utenfor institusjonen kan individet beskytte seg i større grad mot kontakt som kan innebære truende nærhet til andre mennesker. Kroppsvisitering, rom-ransaker, voksne som kommer inn på rommet til en ungdom, andre ungdommers overskridende atferd, er eksempler på invadering av personlige territorier. I en barnevernsinstitusjon kan også samtaler med personalet, kartlegginger og personundersøkelser forsømme grensene for mentale territorier. Invadering av beboerens personlige mentale rom kan skje om samtalene oppleves tvangsmessige, og krever deltakelse fra beboeren (Goffman, 1967).

En av informantene, Arild, beskriver en situasjon hvor han tenker at det vil være naturlig at ungdommene opplevde en form for avmakt;

«Jeg tenker at alle situasjoner handler om å holde oppe en struktur eller forventning innenfor det metodiske som gjorde at motstanden kom fra ungdommen da. Jeg husker spesielt en periode hvor vi regulerte antall timer ungdommene kunne bruke på internett. Det er en tikkende bombe. Det kommer situasjoner som er uheldige utfra forventningene våre som terapeuter» (Arild).

Arild beskriver (for) strenge rammer som en 'tikkende bombe', noe som kunne utløse en reaksjon når som helst, og opplevde disse rammene som mulig årsak til ungdommenes utagerende atferd i enkelte situasjoner.

Goffman (1967) forklarer antakelser om personligheten basert på sosiologisk teori hvor individets handlinger forstås som å avgrenses av strukturelle forhold. Hver enkelt av oss har

et personlig territorium. Dette er et verneområde som normalt respekteres av andre mennesker. Personlige territorier handler om selvrespekt og respekt for andre. Personligheten krenkes når territoriet forsømmes. Forsømmelse av personlig territorium bryter med respekt som ellers er en forutsetning for personlig integritet (Goffman, 1967). Invadering av ungdommers personlige territorium vil dermed oppleves som krenkelse av deres personlige integritet.

Goffman peker også på andre forhold som også kan medføre stress uten at de oppleves krenkende for personligheten, slik som savn av livet utenfor institusjonen, samt bekymringer knyttet til livet utenfor og innenfor institusjonen. Stress kan bidra til å forsterke opplevelse av krenkelse (Goffman, 1967).

En av informantene i studien opplever at man som miljøterapeut må «stå i noen kamper» med ungdommene i situasjoner hvor miljøterapeuten begrenser handlingsrommet til ungdommene, noe som ifølge Goffman (1967) kan kategoriseres som institusjonalisert vold. Synne forteller:

«Legger du noe motstand der til en ungdom kan du forvente at du får motstand tilbake. Ofte da i større skala enn hva du får hos folk som ikke har de problemene barnevernsbarn har. Det er en selvfølge. Tror du noe annet tror jeg kanskje du ikke vet hva du har kommet til. Det kan være livsfarlig å si nei til noen som er villig til å drepe for å oppnå noe. Klart det blir utagering. Du må stå støtt ovenfor ungdommen. Ellers funker atferden deres som ikke er bra. Når de skjønner at det ikke funker, så gir de seg forhåpentligvis etter hvert. Har opplevd at det skjer mange ganger» (Synne).

Synne forklarer at ungdommene ikke nødvendigvis kan eller har lært noe annen respons enn trusler og utagering. Hun viser til at det er dette ungdommene har opplevd at fungerer for å oppnå det ungdommen forsøker å oppnå. Psykolog Isdal ser også på avmakt som en form for mangeltilstand, altså noe som andre kanskje mener du burde kunne eller forstå, men som du ikke kan eller forstår (Isdal, 2015). Flere sosiologer har påpekt samme observasjoner. Hernes er blant dem som forklarer kognitiv avmakts-teori på lik linje med Synnes beskrivelse. Hernes oppsummerer dette slik: aktøren kan mangle kunnskap om sentrale midler for å kunne nå målene sine. Aktøren vil dermed mangle strategier for å kunne realisere interessene sine. Den manglende kunnskapen kan bidra til at aktøren opplever ulike strategier som for

omfattende til at aktøren velger å benytte seg av dem. I tillegg til at strategier kan oppleves vanskelige og kompliserte, kan kunnskaper om egne ressurser også ha en påvirkning på om aktøren velger å benytte seg av en strategi eller ikke (Hernes, 1975). Ungdommene kan altså mangle kunnskap om egne ressurser i tillegg.

Synne forteller videre:

«Jeg tror at ungdommen kjenner på krenkelse i forskjellige situasjoner. Bare det at de er plassert en plass mot deres vilje...og egentlig bare fordi de er blitt sviktet av sine omsorgspersoner i utgangspunktet..det må jo i seg selv føles grusomt. Sånn sett kan det jo kanskje oppleves for dem som om vi er fienden og bare er opptatt av å forandre dem uten å forstå. Jeg tror det må være vanskelig å bare akseptere at det er sånn for dem, og derfor kanskje også bidrar det til vold mot oss» (Synne).

Synne beskriver det hun opplever som en avmaktsfølelse hos ungdommene. Hun bruker dette som forklaring på ungdommenes atferd. Et svar på vold kan være mot-vold (Isdal, 2015), som kan være del av årsaken til at ungdommene handler som de gjør. Isdal (2015) viser til at ulike faktorer kan bidra til avmaktsfølelse, som mangel på forutsigbarhet, kontroll, innflytelse, oversikt, påvirkningsmuligheter, løsningsmuligheter, utveier, beskyttelse og trygghet, kontakt (det å bli hørt, sett og forstått). Vold og aggresjon kan være en form for mestringsstrategier mot vold og avmakt (Isdal, 2015).

Synne har ambivalente følelser til å alltid forstå ungdommenes atferd i enhver situasjon. Hun reflekterer i sin yrkesutøvelse over hva ungdommenes uttrykk gjør med henne selv, men er samtidig bevisst på at hun må huske å forstå hvorfor ungdommene gjør som de gjør;

«Jeg kjenner jeg blir kynisk og dømmende i perioder. Det er vanskelig å alltid skal forstå og tenke at det er synd på dem. Kjenner av og til på avsky og sinne. Totalt sett tenker jeg at ungdommen har det vanskelig og er i en avmaktsposisjon som jeg må ha i bakhodet når jeg møter ungdommene» (Synne).

Synne beskriver å ha gått inn i en tilstand preget av fundamental attribusjonsfeil (Ross, 1975), hvor hun bare ser personen som utfører selve atferden, og ikke ser de bakenforliggende årsakene (Heider, 1958).

Jorden (2020) viser til at ved å være fokusert på individet, vil det kunne føre til at individet tillegges alt ansvar for sine handlinger, og at miljøet rundt, eller andre faktorer rundt individet ikke tillegges nødvendig søkelys (Jorden, 2020).

På bakgrunn av denne avmaktssposisjonen som ungdommene befinner seg i, denne konteksten av å bo i en barnevernsinstitusjon, har det de senere år blitt mer fokus på brukermedvirkning. Informanten Finn har jobbet 15 år i barnevernsinstitusjon og har dermed vært vitne til en positiv utvikling som sådan;

«Etter hvert har man begynt med mer medvirkning. Det med rettighetsforskrift og at enkeltindividet har en større trygghet for at de får ivaretatt sin egen integritet, sånn at jeg syns jo det kvalitetsmessig har blitt bedre» (Finn).

Finn forklarer at han opplever ungdommene som mer «i vater» når de selv opplever at miljøterapeutene og systemet rundt dem ønsker å høre på deres perspektiver om ulike situasjoner og hverdag. Finn belyser viktigheten av at ungdommene opplever sine interesser og behov for ivaretatt av de som har påvirkningskraft rundt dem. Slik som Maslows behovspyramide beskriver grunnleggende menneskelige behov, har ungdommene behov for å føle seg trygg på at deres sikkerhetsbehov og behov for tillit og aksept er ivaretatt (Mørch, 2011).

Arild beskriver at han derimot kan kjenne på at ungdommene i barnevernsinstitusjonen mulig sitter med for mye makt i enkelte situasjoner:

«Jeg tenker at alt har sin grunn. Ofte når man leser papirer om dem, kan man se sammenhengen i ting og forstå hvorfor ting har blitt som de har blitt. Det er også noen ganger hvor jeg leser det og ikke forstår sammenhengen. Allikevel tenker jeg at alt har en grunn. Direkte opp mot atferden tenker jeg at de ungdommene som er ung i dag og har problemer slipper alt for lett unna. Systemet er skrudd litt feil, det funker ikke. Det må en endring inn, en ny satsing inn mot denne gruppen. Jeg tenker også man må tørre å snakke om hvordan konsekvenser disse skal få. De slipper for billig unna. Da kan man snakke om fengselsopphold som et virkemiddel i en tidlig fase. Kanskje ikke akkurat fengsel, men noe annet» (Arild).

Arild gir uttrykk for at miljøterapeuter kan havne i et dilemma mellom det å skulle forstå og forklare atferden til ungdommene, og å vise dem konsekvenser av handlingene deres.

Under 'Kunnskapsstatus' foran, og spørsmålet om «Hvilke erfaringer har ansatte i barnevernsinstitusjon med bruk av metoder når det gjelder å redusere vold og trusler?», viser jeg til Flage et al. (2019), som tar for seg hvilke erfaringer miljøterapeuter i akuttinstitusjoner og ungdomsenheter har med barn som utfører alvorlige kriminelle handlinger. Miljøterapeutene i studien sier at endringsarbeidet opplevdes komplekst, og at lovverkene noen ganger kunne være i konflikt med barnets beste (Flage, Skage og Eldholm, 2019). Vi ser at informantene i min studie også opplever endringsarbeidet som komplekst. Informanten Arild opplever at det finnes for få juridiske muligheter for intervensjon for å regulere ungdommenes atferd, mens Finn opplever at det har blitt bedre å bo i barnevernsinstitusjonene for ungdommene de siste årene, også på grunn av grad av medvirkning fra ungdommene.

4.1.2. «Du agerer på det miljøet som er rundt deg på en negativ dysfunksjonell måte»

Informantene var videre opptatt av å forklare atferden til ungdommene som en reaksjon på miljøet rundt seg. Finn forteller om sine erfaringer:

«Ungdommene som jeg har jobba med har hatt utageringsproblematikk hvor man er høyt aktivert og reagerer i miljøet ved å bruke fysisk vold» (Finn).

Det er vanlig for Finn å oppleve at ungdommene som blir plassert i barnevernsinstitusjon bruker vold mot det som er rundt seg i forskjellig form og grad. Finn sier videre:

«Jeg opplever at ungdommene ofte forsøker å forme det som er rundt seg, manipulere det på et vis, slik at de fortsatt kan opprettholde all dysfunksjonell atferd og dynamikk de har utspilt i mange år allerede» (Finn).

Finn beskriver dynamikken mellom miljøterapeuten og ungdommen, hvor miljøterapeuten representerer miljøet og systemet rundt ungdommen. Ungdommen responderer på dette miljøet og systemet ved å bruke vold. Isdal forklarer at vold kan ha som funksjon å skade, skremme, krenke, få sin vilje gjennom eller få andre til å slutte å gjøre noe som de ønsker

(Isdal, 2015). Det Finn presiserer er at ungdommene bruker vold som et middel for å kontrollere omgivelsene.

«Ungdommene prøver å kontrollere det rundt seg. Når de ikke får til det, legger de hardere lut til slik at det skal bli vanskeligere for oss rundt å ikke gi etter. Det betyr ikke at de gjør det bevisst. De bare takler så sykt dårlig at de ikke har kontroll»
(Harald).

Harald forklarer at ungdommene ikke nødvendigvis agerer med bruk av instrumentell vold. Isdal forklarer forskjellen på instrumentell vold og emosjonell vold som at emosjonell vold begynner med sinne som en følelse, for deretter å bli aggresjon som et uttrykk når man føler sinne, og vold som noe som utøves. Vold utøves ofte som en utløser etter en følelse av sinne. I noen tilfeller hos enkelte mennesker kan vold utløses av andre ting, som defineres som instrumentell vold. Instrumentell vold er vold som utføres med bakgrunn i måloppnåelse fremfor emosjoner. I barnevernsinstitusjoner er det hovedvekt av individer med uttrykk av emosjonell vold, fremfor instrumentell vold (Isdal, 2015), altså vold som begynner med opplevelsen av sinne som en følelse. Følelsen sint er en sekundær følelse – som betyr at vold kan være utløsende etter andre følelser også, slik som for eksempel følelsen trist. Mange kan oppleve å bli sint som følge av å føle seg trist (Stiegler, 2015). Finn og Harald mener at emosjonell vold kan oppleves som instrumentell vold på mange måter, da ungdommene forsøker å få gjennomslag for sitt ønske gjennom å manipulere omgivelsene ved bruk av vold. De sier imidlertid at det ikke nødvendigvis er instrumentelt, da ungdommene ikke alltid er bevisst hvorfor de selv gjør som de gjør.

4.1.3. «Oppvekst generelt består av testing...»

I dette underkapittelet belyser jeg miljøterapeutenes opplevelse av ungdommenes atferd som *naturlige mekanismer* hos barn og unge som utfordrer sine signifikante andre. Informantene var opptatte av det å vokse opp, og hva oppvekst innebærer. Mikkel uttaler:

«Oppvekst generelt består av testing. Om man hele tiden tester og får det som man vil, så blir det ekstra jævlig om man ikke får det som man vil. Som igjen fører til uheldige episoder, men står man i det tror jeg de fleste er formbar» (Mikkel).

Man kan gjerne betrakte en ungdoms tilværelse i en barnevernsinstitusjon som en del av oppvekst og oppdragelse. I mange måneder fungerer miljøterapeutene i institusjonen som voksne omsorgspersoner for ungdommene. Det er deres rolle å vise ungdommene veien fremover, være gode rollemodeller og lære dem å håndtere hverdagen. Terapeutene blir ungdommens signifikante andre. Det er disse voksne som skal bry seg om dem, og tåle dem;

«Det er en tøff jobb. Langt ifra en jobb for alle og enhver mann. Du må tåle en støyt og ikke gå i veggen fort. Du må ha en evne til å oppleve vonde ting over tid uten at livet ditt ødelegges av den grunn. Erfaringene mine er mange på godt og vondt. Du får mange gleder av jobben, men også mange sorger. Du knytter deg til ungdommer, og det kan være vondt når de sliter» (Synne).

Synne beskriver hvordan hun opplever å jobbe med denne målgruppen i barnevernsinstitusjon. Hun beskriver at man som miljøterapeut må være mentalt sterk da man må tåle atferden til ungdommene over tid, men at man også er sårbar og knytter seg følelsesmessig til ungdommene.

«Mye av jobben er å vise dem hva en normal hverdag er, hva normal oppførsel er. Hva de kan forvente i forhold til hvordan mennesker kommer til å reagere rundt dem om de fortsetter å holde på slik de gjør på en barnevernsinstitusjon» (Mikkel).

«Jeg ser på oppdraget som å prøve å få ungdommen så klar som mulig til å kunne stå på egne ben når de er ferdige her. Det innebærer mye. Alt i fra det å stå opp om morgenen, dusje når det trengs, spise til vanlige tider, variert kosthold, tilby dem alt fra trening, kino, bowling, fritidsaktiviteter, fiske og turer. Sånne ting» (Mikkel).

Mikkel beskriver jobben til miljøterapeutene i en barnevernsinstitusjon som en slags dannelselse av ungdommen, sosialisering og forberedelse på verden når ungdommene blir myndige og må ta ansvar for sitt liv selv. En foreldre-barn-relasjon er et ubalansert maktforhold, hvor sosialiseringen handler om at foreldre lærer barna noe de ikke kan. Harald forteller hvordan han opplever ubalansen og makten som ligger i institusjonens struktur og den profesjonelle makten som yrkesutøveren har i maktforholdet mellom miljøterapeuten og ungdommene i barnevernsinstitusjonen (Weber, 1922):

«Jeg ser det slik at ungdommene bruker vold og aggresjon som en ferdighet for å mestre følelsene sine. Mitt inntrykk, samt hva jeg har lært gjennom faget, er at disse

ungdommene ikke har lært hvordan de skal håndtere følelser på en god måte. Foreldres jobb er jo blant annet å lære barna sine dette. Når de ikke har gjort det må jo noen andre trå til å gjøre det. Jeg mener det er nøkkelen til det meste – altså å mestre å håndtere sine egne følelser uten å havne i psykiatrien eller fengselet som atten-åring» (Harald).

Det Harald og Mikkel snakker om, beskriver også mange terapeuter i tidligere studier. Innenfor Aggression Replacement Training-metodikken (Haaland Ask, 2006), fokuseres mye av arbeidet med ungdommene på å øve på andre strategier enn vold og trusler for å håndtere følelser. Det samme går igjen i Dialektisk atferdsterapi (Linehan, 1993) og miljøterapien generelt (Lillevik og Øien, 2012).

Harald og Mikkel er også inne på begreper som *valgveiledning*, hvor de jobber med å synliggjøre for ungdommen, hvilke andre alternativ som finnes i situasjoner hvor det er sannsynlig at ungdommen benytter seg av vold og trusler som et verktøy for å komme seg ut av noe (Lillevik og Øien, 2012)..

Miljøterapeutene i studien er enige om at miljøterapeuten forsøker å veilede ungdommen inn i et mer funksjonelt reaksjonsmønster, og at ungdommen sannsynligvis ikke ville mestret å endre atferden sin uten veiledning. Engelstad viser til at maktdefinisjon består av en aktør som forsøker å få en annen aktør til å gjøre noe hen ellers ikke ville gjort (Engelstad, 1999a);

Relasjonen mellom A og B er asymmetrisk, da det er A som får B til å gjøre noe i større grad enn omvendt.

A ønsker å få B til å utføre en bestemt atferd. A har dermed en interesse overfor B.

B sin atferd blir dermed et resultat av A sine ønsker og handlinger (Engelstad, 1999a).

Mikkel forklarer maktfordelingen mellom miljøterapeutene og ungdommene slik;

«Man hadde stått i det at man ikke hopper når ungdommen sier hopp. Man godtar ikke alt og at enkelte ting er det faktisk vi som bestemmer og tar avgjørelser om» (Mikkel).

Mikkel beskriver at man som miljøterapeut har som oppgave å ta avgjørelser som noen ganger også er motstridende i forhold til hva ungdommene mener. Det er blant annet dette informantene i studien snakker om når de forteller om grensesetting. Det er når miljøterapeutene grensesetter at det kan oppstå motstand fra ungdommene i form av vold og trusler. Eva forteller:

«En gang satt jeg i sofaen og så en film med en ungdom. Han sa at jeg så ut som en neger og befalte meg å kjøre han på butikken. Jeg svarte at det var uaktuelt å kjøre han til butikken med en slik holdning. Forklarte han at jeg ikke kjørte noen som krevde det, men at det var hyggeligere å bli spurt. Deretter sa jeg at jeg opplevde ordet neger som rasistisk. Gutten svarte med å drapstrue meg, samt slå hull i en vegg på vei ut av stua» (Eva).

Eva beskriver en situasjon hvor hun valgte å sette en grense for hva hun selv ønsker å tillate i sosialiseringen med ungdommen, samt forsøkte hun å bidra til at ungdommen skulle lære seg å få gjennomslag for ønsket sitt om å kjøre til butikken ved å spørre fremfor å befale, samt å ikke bruke rasistiske betegnelser.

Som tidligere beskrevet er det vanskelig for ansatte i institusjon med barn og unge å skille mellom grensesetting som en del av omsorg og oppdragelse, og grensesetting som tvangsmiddelbruk, og at grensesetting også kan føre til tvangsmiddelbruk (Furre og Heyerdahl, 2010; Lindboe og Barneombudet, 2015; Riedl og Elde, 2014; Snoek 2015, 2017).

Finn forteller om en situasjon hvor han selv var vitne til en miljøterapeut som satte en grense ovenfor en ungdom;

«Ungdommen står i døra og truer med å slå personalet rett ned hvis han ikke får telefonen. En miljøterapeut står i døra og sier at her har du ikke adgang inn. Ungdommen slår da vedkommende i ansiktet, går inn og henter telefonen» (Finn).

Finn forklarer at de på den aktuelle barnevernsinstitusjonen hadde et kontor hvor ungdommene ikke hadde adgang til å krysse dørstokken, grunnet oppbevaring av medisiner og sensitive opplysninger om alle beboerne. Dette var ifølge Finn, en regel som alle ungdommene som bodde der var klar over. Finn forklarte også at mobiltelefonen til den

aktuelle ungdommen var konfiskert med bakgrunn i farlig kriminell virksomhet via ungdommens telefon.

Normer og regler er sjeldent helt like og innlysende for alle mennesker, like legitime, heller ikke når disse er kommunisert ut (Weber, 1922). Finn opplever at atferd hos ungdommene kan være lært tilbake i tid, hvor de har blitt opplært, eller vant til å utføre en bestemt atferd;

«Hva er det de gjør for å få gjennom sine ting. Da er det ofte avvisning, og at du ikke er verdt noe særlig, jeg stoler ikke på deg sånn osv. da gjerne et uttrykk på en form for sosialisering som de har fått gjennom blant sine signifikante andre da» (Finn).

Finn viser her til at atferd er lært fra barndommen, av foreldre og andre nære personer.

Videre forteller Finn:

«Det er ikke god grensesetting i mine øyne om man ikke klarer på et eller annet tidspunkt å forklare ungdommen hvorfor du sa som du gjorde på et vis. Ungdommen klarer jo ikke nødvendigvis å lære så mye av det om han ikke forstår hvorfor ting blir som de blir» (Finn).

Finn påpeker at det er viktig å ha god gjennomslagsevne for relevante tolkninger og normer (Weber, 1922). Weber påpeker at det er viktig å få mottakeren til å forstå bakgrunnen for argumentasjonen. Om sine forklaringer om normer og regler oppleves legitime for mottakeren, kan man ifølge Weber også bruke disse normene og reglene til å regulere atferd (Weber, 1922). Altså vil flere faktorer spille inn på hvordan miljøterapeuten påvirker ungdommen til å forstå det som forklares av terapeuten. Om miljøterapeuten klarer å gi ungdommen en opplevelse av at miljøterapeutens perspektiver er konstruktive på et vis, betyr det at miljøterapeutens perspektiver oppleves legitim. Samtidig er vi igjen inne på begreper som *valgveiledning* og *situasjonsvalidering*, hvor miljøterapeutene jobber sammen med ungdommen, og anvender situasjonen til noe positivt, noe ungdommen kan bruke som grunnlag for å lære noe (Lillevik og Øien, 2012).

Tidligere har jeg vist til at Finn opplever en kvalitetsforbedring i barnevernsinstitusjoner de siste årene etter at medvirkning ble mer vektlagt. Dette fører oss over til neste delkapittel, som handler om relasjonen i terapien, men først en oppsummering.

4.1.4. Oppsummering - Normalisering av atferd

Innledningsvis for dette analysekapittelet, viste jeg til problemstillingen og de tre forskningsspørsmålene. Funnene jamfør forskningsspørsmål 1 oppsummeres nedenfor.

Forskningsspørsmål 1: *Når vi anvender metoder for å redusere vold og trusler hos ungdommer i barnevernsinstitusjon med atferdsvansker, må vi forvente at terapeutene ser en oppblomstring av atferden før den etter hvert reduseres. – Bidrar noen av metodene til eskalering av vold?*

I løpet av dette kapittelet har jeg funnet ut at miljøterapeutene i studien har et ganske likt syn på mange aspekter med jobben i barnevernsinstitusjon. Informantene beskriver det å forstå atferden til ungdommene som noe helt grunnleggende i yrket sitt. Det oppleves som om dette er noe de har i ryggmargen i møte med ungdommene. Miljøterapeutene har fokuset sitt på ungdommenes atferd som en naturlig reaksjon på hvilken situasjon de befinner seg i, samt hvordan livet deres har vært. Miljøterapeutene normaliserer atferden.

Videre beskriver miljøterapeutene sin rolle som viktige bidragsyttere for at ungdommene skal kunne lære seg å mestre sine egne følelser mer hensiktsmessig, uten bruk av vold og trusler. Terapeutene reflekterer rundt sin rolle som omsorgsperson, grensesetter og oppdrager.

I studien har jeg videre satt fokus på metoders bidrag til å redusere atferd som vold og trusler hos ungdommene over tid, samt om atferden eskalerer i prosessen av å redusere den (forskningsspørsmål 1). Jeg opplever imidlertid i stor grad at miljøterapeutene er lite opptatt av metodikk. De forteller heller om personlige egenskaper, miljøet rundt ungdommene, og hvordan de bruker seg selv som nyttige bidragsyttere. Samtidig har miljøterapeutene åpenbart stor faglig kunnskap om ulike metoder, og dette bidro kanskje til argumentasjonen og refleksjonene de gjorde seg.

Det kommer også tydelig frem at terapeutene anså det som selvsagt når det gjelder denne målgruppen, at eskalering av atferd skjer når terapeutene grensesetter i ulike situasjoner, samt ikke etterkom krav og forventninger fra ungdommene. Terapeutene fortalte om denne delen av jobben som særlig utfordrende. Flere terapeuter opplevde jobben som sammenliknbar med en «jobb i slagmark».

Videre presenteres analysen av neste tema; *Betydningen av relasjon som verktøy*. I Forutsetningene for at miljøterapeutene kan etablere en relasjon med ungdommene i barnevernsinstitusjonene, ligger det at terapeutene må ha en grunnleggende holdning om at ungdommenes reaksjoner er normale reaksjoner på situasjonen de befinner seg i.

4.2. Betydningen av relasjon som verktøy

Under intervjuene med terapeutene ble det åpenbart at terapeutene var særlig opptatt av, og bevisst på sin relasjon til ungdommene. De snakket om relasjon fremfor metode og terapi. For dem opplevdes det viktigere å skape en god relasjon til ungdommene fremfor å ha søkelys på forvaltning av metodikken. Terapeutene opplevdes samstemt om at relasjonen mellom dem og ungdommene la grunnlaget for å i det hele tatt kunne bruke metoden eller miljøterapien i arbeidet med å hjelpe ungdommene.

I denne delen av analysen svarer jeg på;

forskningsspørsmål 2: *Hvordan oppleves det for miljøterapeutene å stå i dette arbeidet? Og forskningsspørsmål 3: Hva anser miljøterapeutene som viktige faktorer i sitt arbeid med ungdommene?*

Kapittelet har to underkapitler; 1) «...Det å få relasjon til ungdommer er det viktigste redskapet...» og 2) «...Vi ofrer oss selv for å hjelpe dem...».

4.2.1. «...Det å få relasjon til ungdommer er det viktigste redskapet...»

Finn beskriver å skape en god relasjon som kanskje den viktigste faktoren med jobben sin som miljøterapeut i møte med ungdommene:

«Jeg tror nok at det å få relasjon til ungdommer er det viktigste redskapet for å kunne jobbe med reduksjon av atferd i form av trusler og utagering. Har du ikke relasjon til ungdommen og skal gå inn å sette grenser, blir du fort oppfattet som en som vil individet vondt» (Finn).

Finn beskriver her det Lillevik og Øien (2012) legger i begrepet miljøsensitivitet. De trekker frem betydningen av å kunne hjelpe ungdommene med å regulere følelsene sine i forkant av utagerende atferd. Dette fordrer at terapeuten klarer å merke at ungdommen er på vei inn i et mønster som fører til utagerende atferd, og i tillegg at terapeuten har en god nok relasjon til ungdommen som gjør at terapeuten kan intervensere og påvirke ungdommen i konstruktiv retning (Lillevik og Øien, 2012).

Finn påpeker også at det er viktig at ungdommene har følelsen av at terapeutene ønsker dem godt. Det handler om det Goldstein, Glick og Gibbs (2000) påpeker ift. at at aggressiv atferd kan forekomme, med bakgrunn i fortolkninger av at andre mennesker har fiendtlige intensjoner gjennom sine handlinger.

Samtidig synes informantene bevisste på sitt oppdrag i møte med ungdommene. De har fokuset rettet mot relasjonsbyggingen, og leter etter muligheter for hvordan de kan bruke oppdraget og metoden for å jobbe med relasjon. Arild forteller hvordan han opplever å jobbe med oppdragene fra barnevernstjenestene knyttet til ungdommene:

«Jeg tenker at metoden bidro til å redusere atferden, men det handler ikke nødvendigvis om det metodiske, det ligger i bunnen der, men det metodiske tvinger eller fremprovoserte en sterkere relasjon til ungdommene. Det lå så mye samtaler i metode arbeidet at man blir kjent med ungdommene på en sånn måte som gjorde at relasjonen – den relasjonen gjorde at volden minsker. Også med bakgrunn i det metodiske som klemte deg inn i det, men til syvende og siste tenker jeg at det handle om relasjon som det viktigste verktøy» (Arild).

Arild beskriver at endring kan oppnås i arbeidet med ungdommene om man oppnår en god nok relasjon til å jobbe sammen med ungdommene. Ifølge Løchen, Halsaa og Seip (1978), kan måloppnåelse, endring eller det å få andre til å gjøre som man ønsker, være mulig å få til om man kan begrunne hvorfor man mener som man gjør. Weber hevder at legitim maktbruk er så godt begrunnet at den blir anerkjent og godtatt av de underordnede (Weber, 1922), som i en situasjon som denne. Synne beskriver nærmere:

«For å få ungdommene til å ville endre seg, så må de føle at du vil dem godt og at det du forventer av dem gir mening. Det må oppleves nyttig for dem å endre på noe de tidligere har ansett som nyttig og viktig å opprettholde» (Synne).

Einbu og Larsen fremstiller, i likhet med Synne, også at enkelte regler kan oppleves provoserende og meningsløse, og dermed kan fremprovosere utagerende atferd (Einbu og Larsen, 2016). Finn, som har jobbet i ulike barnevernsinstitusjoner i 15 år, forteller at metodikken og måten terapeutene jobber på i institusjonene i Norge, har endret seg i løpet av hans karriere:

«Den er historisk bestemt. Det har vært forskjellige måter å gjøre det på. Jeg sitter jo igjen med et inntrykk av hva man var med på i starten ikke var noen spesielt god måte. Man hadde kanskje kontroll på ungdommene, men mye basert på frykt» (Finn).

Finn forteller at metodikken før var mer basert på underliggende trusler om kontroll og tvangsbruk enn hva den er i dag. Tvang og underliggende trusler om kontroll er alle faktorer som kan ha stor effekt på grad av makt og kontroll, men vil også være begrensende over tid (Weber, 1922). Weber setter søkelys på en faktor som kan være med på å påvirke hvorfor denne utviklingen i barnevernsinstitusjonene har eksistert. Som nevnt tidligere i analysen, mente Weber at makt må være legitim om den skal være effektiv over tid (Weber, 1922).

Randi beskriver en situasjon som hun opplevde mens hun var på jobb:

«En gang da jeg kom på ettermiddagsvakt, var det en ungdom som hadde truet med å knivstikke en tilfeldig personal. Ungdommen hadde tidligere historikk med vold mot personal og andre, samt hadde truet med kniv flere ganger. Ungdommen opplevdes periodevis uforutsigbar og ustabil. Jeg hadde klart å få en veldig god relasjon til denne gutten. Jeg visste hva som hadde foregått følelsesmessig inne i han i de tidligere situasjonene preget av vold og trusler. Vi hadde snakket sammen mange ganger og jeg hadde blitt godt kjent med han. Personalet på jobb opplevde situasjonen svært utrygg, og ga uttrykk for det ved at de sa de var redde og ikke ønsket å være i miljøet. De vurderte å ringe politiet for å ransake gutten. Vi var alle enige om at det var det lureste vi kunne gjøre, da det kunne være farlig for oss og de andre ungdommene på huset. På grunn av min gode relasjon til gutten, oppsøkte jeg han litt på avstand og fortalte om våre tanker og vurderinger. Gutten begynte å gråte og sa han ikke hadde noe ønske om å skade noen, men at han ble så sint da han ikke fikk dra på samvær til mor som planlagt. Han forstod likevel at vi var nødt til å ransake han for å unngå at han hadde kniv på seg. Dette forstod han og lot oss gjøre det uten å sette seg i

motverge. Situasjonen endte med at vi konfiskerte en kniv og gutten var tilgjengelig for å ha samtale om det som hadde skjedd» (Randi).

Randi forteller om en situasjon hvor den etablerte, gode relasjonen mellom henne og denne gutten hadde så stor betydning at gutten samarbeidet med personalet om å løse situasjonen for alle parter. Randi har blitt kjent med gutten, og er derfor bedre rustet til å fange opp stemninger og små endringer hos han. På den måten kan hun lettere klare å peile samtalene eller handlingene sine inn på et spor som fører til at man demper den andres aggresjon, snarere enn å eskalere den på lik linje med begrepet *miljøsensitivitet* i miljøterapeutiske tilnærminger (Lillevik og Øien, 2012).

I tillegg beskriver Einbu og Larsen (2016) hva som kan redusere tvangsbruk i psykiatriske institusjoner. Et viktig funn er at samtlige av informantene i studien ønsket mer mellommenneskelig kontakt i form av samtaler og omsorg (Einbu og Larsen, 2016).

Randi påpeker også viktigheten av å kunne påvirke ungdommene til å ta gode valg i situasjoner hvor personalet andre ganger har tatt dårlige valg, som å bruke vold, trusler eller andre handlinger som ikke anses som gode. Randi mener at det er essensielt å ha en god relasjon til ungdommene for å i det hele tatt komme i posisjon til å påvirke dem. Hun forteller:

«En annen gutt jeg har jobbet med var veldig i motstand mot alle oss som jobbet i institusjonen da han kom til oss. Han hadde en idé om at det å ruse seg var en god ting å gjøre for han, da han likte seg selv og livet bedre når han var ruset. Da vi skulle begynne å snakke med han om rus, var han ikke interessert, fordi som han sa, så opplevde han våre forsøk på kommunikasjon som manipulasjon. Han ville ikke finne seg i å bli manipulert av noen, spesielt ikke sånne idioter som oss. En tid sluttet vi å ha særlig fokus på rus når vi snakket med han, men heller på å gjøre han trygg på oss. Jeg opplevde å få en god relasjon til han etter en stund. Da forsøkte jeg på nytt å snakke om rus. Jeg prøvde forskjellige innfallsvinkler, og oppdaget at noen av dem funka. Jeg og et par til, klarte å påvirke han løpet av noe tid, til å reflektere mer over negative sider ved rusen. Han begynte etter hvert å kjenne på motivasjon for å slutte med rus. I dag er han rus fri. Mest takket være han selv så klart, men jeg tør påstå at vi klarte å påvirke han i rett retning» (Randi).

Randi beskriver her makt i form av overtalelse (Hernes, 1975). Hun og de andre kollegene hennes brukte deres opplevelser av virkeligheten, samt hvordan ting fungerer blant oss, hva som er bra og mindre bra til å påvirke tankesettet til gutten hun forteller om. Tidligere hadde han en overbevisning om at rusen ikke var noe negativt, men denne overbevisningen beskriver Randi at de klarte å sette i tvil, og til slutt forandre.

Informantene i studien ser samtlige på relasjon som et viktig verktøy i jobben deres med å hjelpe ungdommene, i likhet med Healy (2016). Det er likevel ulike opplevelser av hva som bidrar til å skape gode relasjoner. Randi snakker om det å sette til side vanskelige tema, frem til relasjonen oppleves god nok til å tåle å snakke om disse temaene. Arild forteller mer om hvordan han mener en god relasjon kan bygges:

«Relasjonen til ungdommene kommer jo litt som jeg har sagt tidlige, som et resultat av all jobben med problemer og vanskelige tanker hos dem. Vi presser oss litt på på en måte. Vi forventer ting av dem, som det å stille opp til samtaler. Vi pusher litt med å få dem til å fortelle hva som skjer inni dem når de blir sinte for eksempel. Vi utfordrer dem på konsekvenser og hvordan verden rundt dem reagerer til dem. Selvfølgelig er måten man er på mens man gjør denne jobben kjempeviktig for hvordan ungdommene får tillit og føler seg ivaretatt og trygg. Klarer man å skape en trygghet for dem, til tross for at ting er vanskelige, så opplever jeg at relasjonen blir sterk. Man må tåle å stå i at det er en humpete vei, og at ungdommene prøver alt de kan å avvise deg for å slippe å gå inn i seg selv» (Arild).

Arilds fortelling beskriver det komplekse samspillet mellom utfordring og omsorg (Linehan, 1993). Arild forteller om en jobb hvor relasjonen skapes av å tørre å utfordre ungdommene, samtidig som man er en trygg og god voksen som viser at man vil ungdommene godt.

Linehan beskriver dette som en måte å oppnå en relasjon til ungdommene som baserer seg på en terapeutisk tilnærming etter dialektisk atferdsterapiens ånd (Linehan, 1993).

Finn oppsummerer hvordan man kan jobbe mot samme mål på forskjellige måter:

«Ja, altså metodikken er gjerne forankringen, også er det den miljøterapeutiske tilnærmingen, (den) tror jeg nok er mer individbasert. Vi er ikke like som personer. Vi gjør ulike ting, ungdommene reagerer ulikt på personer. Folk jobber forskjellig miljøterapeutisk. Det er veldig usikre variabler det med miljøterapi. Det er gjerne sånn

mer opp til personens oppfatning om hvordan liv skal være, hvilke etiske spilleregler man har, hvilken moral man har, samtidig som metodikken skal være gjennomsyra og fundamentet for hver enkelt institusjon. Miljøterapeutisk, det er litt sånn hvordan man definerer hva er miljøterapi. Et sett av systemer man følger for å skape utvikling. Samtidig som man har den individuelle delen som vil variere. Jeg for eksempel er ikke den samme personen som du er. Vi vil sånn sett ha ulik holdning om ting, litt ulik historieerfaring. Vi vil sånn sett forme det barnet vi jobber med ulikt, slik som med våre egne barn. Selv om vi også har normer og etikk og et samfunn som vi ønsker å følge, så har vi også kultur osv. Metodikken er nok mer ren i seg selv, så er kanskje miljøterapien mer formbar» (Finn).

Randis, Arilds og Finns refleksjoner leder oss over i tematikken for neste delkapittel, hvor relasjonen fortsatt er i fokus. Samtidig forteller informantene at disse relasjonene ofte bærer preg av ustabilitet og sterke uttrykk mot dem som også har gode relasjoner til ungdommene.

4.2.2. «...Vi ofrer oss selv for å hjelpe dem...»

Under intervjuene fortalte informantene om hvordan de opplevde å «stå i» relasjonene til ungdommene. De fortalte om sine opplevelser av hva som er forventet av dem i en slik jobb, samt hva det gjorde med dem selv både tankemessig, følelsesmessig og fysisk. Jeg erfarte likevel at alle informantene tok med seg fortellingene som sa at ungdommene har gode grunner til hvorfor de gjør som de gjør. De var alle opptatte av å forstå ungdommenes handlinger. Det var noen ganger i løpet av intervjuene at jeg tenkte på hvor mye disse terapeutene var villige til å ofre for å hjelpe disse ungdommene. Synne var en av dem som fortalte om hvordan hun opplevde sin rolle til ungdommene:

«Vi viser dem at vi bruker oss selv, vi ofrer oss selv for å hjelpe dem. Vi gir oss ikke. De kan stole på oss. Vi viser dem veien. Vi hjelper dem til å finne måter å løse livet på. Hvordan gjøre ting bedre slik at de mestrer livet» (Synne).

Synne beskriver mange måter hun skal anvende seg selv på for å være en god miljøterapeut. Hun snakker ikke om metoden i seg selv, men hun påpeker ulike aspekter som anses som viktige innen Aggression Replacement Training (Haaland Ask, 2006), Dialektisk atferdsterapi

(Linehan, 1993) og ulike miljøterapeutiske tilnærminger (Halvorsen, 2006). Alle har de til felles at de ønsker å bidra til andre strategier enn bruk av vold og trusler hos ungdommene. For å klare dette forteller Eva om hva hun mener er viktige aspekter ved sin rolle som miljøterapeut:

«Det er jo den rollen med å være en trygg og god voksen da, som kan stå i det. Det er ofte mye avvisning fra de, og mange atferds uttrykk som kan få folk til å vike fra dem, mens vi må jo stå der og være stødig og vise at vi drar ingen plass, og at vi klarer å ta imot dette her på en god måte. Det er ofte en grunn til at ungdommene blir plassert her. Ofte for at det blir for utfordrende å ha de hjemme, eventuelt i fosterhjemmet. De kan jo trekke seg unna dem, men det kan ikke vi. Vi skal stå her og vær stødig i det. Vise at vi tåler hele dem» (Eva).

Eva beskriver forventningen om at terapeutene skal tåle atferds uttrykkene til ungdommene. Hun påpeker at det er nødvendig for å gjøre ungdommene trygge og skape gode relasjoner til dem. Hernes snakker om avmakt, og viktigheten av å opprettholde makt for å unngå avmaktsposisjon. Hernes trekker frem kognitiv avmakt som en tilstand som kan oppstå om aktøren ikke handler, eller vet hvordan man skal handle i en gitt situasjon (Hernes, 1975). I Evas tilfelle fremstår det som viktig å vise ungdommene at hun vet hva hun skal gjøre når ungdommene handler ved bruk av vold, trusler eller annen utagerende atferd. Det oppleves viktig for informantene å unngå avmaktsposisjon i møte med ungdommene, også for å unngå handlingslammelse (Hernes, 1975).

Denne tilnærmingen kommer ikke uten risiko for traumer og skader. Finn forteller om ambivalensen i ham selv knyttet til å ville hjelpe ungdommene, samtidig som det oppleves vanskelig for han selv:

«Jeg har jobba veldig lenge med tøffe relasjoner, med det å bli avvist, det å være tett på ganske sånn tunge saker som går innpå deg over tid. Jeg er veldig omsorgsfull og liker å hjelpe til og se de som er sårbar og har det vondt. Det har nok litt med at man blir omsorgstrøtt rett og slett. Flate mer likegyldig i forhold til seg selv. Kanskje om man blir slått eller spytt på skjer det ikke noe med en selv. En litt sånn likegyldig holdning som jeg selv synes var litt skummel. Min holdning er kanskje at man ikke bør være for lenge i en sånn jobb hvor man er utsatt for ganske store påkjenninger. Det i

lengden kan påføre et slags traume. Spesielt hvis ledelsen ikke er bevisst og validerer de tøffe situasjonene som utspiller seg og hva miljøterapeutene står i til daglig»
(Finn).

Finn har jobbet i barnevernsinstitusjon i 15 år. Han beskriver en opplevelse av å gradvis blir mindre påvirket emosjonelt av belastningen som denne jobben kan være. Han påpeker viktigheten av å bli sett, forstått og ivaretatt for å redusere graden av traume-belastning. Finn snakker om en følelse av avmakt, med bakgrunn i å ikke bli sett og forstått, eller bli behandlet rettferdig. Finn forteller også om følelse av det å bli ydmyket av ungdommene når de utfører handlinger som oppleves som avvisning (Øien og Lillevik, 2020).

Videre forteller Harald om hvordan han bruker seg selv for å hjelpe ungdommene i institusjonen til å finne bedre løsninger for seg selv:

«Noen ganger har jeg opplevd å bli oppbrukt på en måte. Jeg blir så opptatt av at ungdommene skal få det til at jeg glemmer å puste på en måte. Som når du trener styrke så er det viktig å puste mens du tar en øvelse, det samme gjelder på en måte i denne jobben da. Du må huske å ta et steg tilbake, puste, se hva som er det lureste å gjøre, også med tanke på deg selv som menneske. Jeg glemmer det. Det er som om ungdommen på en måte går opp og ned i humør, hva de velger å gjøre -altså en dag kan de samarbeide og mestre dagen, men en annen dag går det mer til helvete og de driter i alt, da henger jeg meg for lett på følelsmessig. Jeg bryr meg så veldig. Jeg blir på en måte redd for at de ikke skal få det til. Til slutt kommer jeg til et punkt hvor jeg mister trua og tenker at ungdommen ikke klarer å gjøre noe annet konstruktivt»
(Harald).

Harald beskriver at han opplever å gå inn i den fundamentale attribusjonsfeilen (Heider, 1958). Han beskriver at han til slutt kommer til et punkt hvor han kun ser personen som utfører selve atferden, og tillegger ungdommen bestemte egenskaper, skade eller vansker, og glemmer å analysere omgivelsene. Dette ser ut til å være et fokus som flere av informantene går litt inn og ut av i løpet av sin karriere i barnevernsinstitusjon. Synne forteller at hun også opplever å tenke på atferden til ungdommene uten å analysere omgivelsene:

«Jeg kjenner noen ganger at jeg gir opp, og driter i ungdommen. En gang jobba jeg med ei jente som jeg syns var ufordragelig. Det var liksom ikke noe å like med henne. Hun oppførte seg så jævlig og dritt mot alle rundt seg. Det var i tillegg flere egenskaper ved hennes personlighet som var så vanskelig å like. Samtidig følte jeg at jeg prøvde å hjelpe henne, men ingenting funka liksom. Så var det ei dame som jobba sammen med meg, litt eldre dame, som så mye fint i denne jenta. Hun beskytta denne jenta litt liksom. Når vi diskuterte atferdsproblemene til henne, så forklarte min eldre kollega hvorfor jenta oppførte seg som hun gjorde, og beskrev historien hennes. Jeg glemte ofte å tenke på hvorfor i møte med jenta, men hver gang vi snakka om henne, minnte kollegaen min meg og de andre på hvorfor. Det hjalp med tanke på hvordan jeg valgte å møte jenta på, men jeg endret ikke hva jeg tenke selv som i utgangspunktet ikke var noe positivt. Det er trist å tenke på. Jeg klarte bare ikke å finne noe fint med henne» (Synne).

Nordahl påpeker at det er normalt at feilattribusjon forekommer når man jobber med atferdsproblematikk (Nordahl et.al, 2014). Synne reflekterer om at det er viktig å være bevisst på at man fokuserer på hvorfor ungdommen gjør som hun gjør, og ikke fokuserer bare på selve handlingen til ungdommen. Øien et.al påpeker at det kan være lett å overse bakenforliggende årsaker på hvorfor man handler som man gjør om man ikke er bevisst på å fokusere på årsaker (Øien og Lillevik, 2020).

Finn oppsummerer hva han tenker om attribusjonsfeil som miljøterapeuter gjør i jobben:

«Altså man kan jo tenke innerst inne jævla kødd. Umiddelbar tanke. Særlig når man står i avvisningsproblematikk så kan det være at man fort føler at man vil avvise tilbake. Litt sånn merkelig dynamikk som kan oppstå. Det er en del sårbarheter som man må bli flink til å jobbe med selv, få mye veiledning og konsultasjonsarbeid. For det å stå i avvisning over tid kan være ganske tøft. Det tror jeg er ganske generelt for alle mennesker som sitter og føler på å bli avvist. det har litt med erfaring det å se ungdommens strategier. Hva er det de gjør for å få gjennom sine ting. Da er det ofte avvisning, og at du ikke er verdt noe særlig, jeg stoler ikke på deg sånn osv. da gjerne et uttrykk på en form for sosialisering som de har fått gjennom blant sine signifikante andre da. Så det er jo ett moment i det at det å ha noen negative tanker om ungdommen tror jeg er ganske naturlig for mange da man sliter med relasjonen. Det

er jo type holdninger man ikke skal type sånn sett...man må være såpass faglig dyktig at man ikke følger de følelsene og tankene som oppstår i forhold til avvising, trusler eller negativitet generelt» (Finn).

På lik linje med Harald, Synne, samt Nordahl et.al (2014) og Øien og Lillevik (2020), forklarer Finn normaliteten i å tenke på ungdommens handlinger som noe de gjør med vilje for å påføre de rundt seg negative følelser. Finn er likevel opptatt av at forutsetningen for å lykkes med å bidra til hjelp for ungdommene, er å komme seg inn i «rett spor», og analysere omgivelsene, og de bakenforliggende årsakene til atferden (Nordahl et.al, 2014), (Øien og Lillevik, 2020). Han påpeker viktigheten av å ha et arbeidsmiljø som legger til rette for å tenke på en bestemt faglig måte, samt at det er takhøyde for å snakke om følelser og tanker med kollegene sine. I Aggression Replacement Training øver ungdommene på å reflektere rundt sine tanker og holdninger. De er her avhengig av tilbakemelding fra de andre ungdommene i gruppen, samt miljøterapeutene for å kunne endre på sine tanker og holdninger. Finn beskriver at miljøterapeutene også kan finne nytte i å gjøre det samme med hverandre (Moynahan, 2002).

Synne forklarer hva hun opplever som nyttig hjelp til ungdommene for å løse utfordringer i livet:

«Oppgaven vår er egentlig hovedsakelig bare en ting. Vi skal hjelpe ungdommene til å finne andre strategier enn bruk av vold, utagering, trusler, selvskading og dissosiering. Ja you name it. Oftest møter jeg ungdommer som er mye sint og truer og slår rundt seg. Dette er jo på ingen måter konstruktivt for dem selv eller de rundt seg. Vår jobb er å vise dem andre måter å reagere på, øve på det og skryte av dem når de får det til. Det er det som er jobben vår. Og det er det samme samfunnet vil at vi skal gjøre med disse ungdommene. staten og kommunen bestiller dette hos oss. Så er det jo mange delmål som skal på plass, men til syvende og sist er det strategiene til ungdommene som må endres for at de skal gå rundt i samfunnet vårt som trygge borgere. Samfunnet bryr seg om at vi skal fikse dem så samfunnet kan være trygt. Vi vil hjelpe dem fordi vi vil gjøre en god jobb som er forventet av oss, men også etter hvert fordi vi virkelig bryr oss om de ungdommene. Vi er de som faktisk vil dem godt. Så flaks for samfunnet at vi bryr oss. For det tror jeg er eneste måten man kan hjelpe noen på – ved å bryr seg» (Synne).

Synne snakker ikke om metode i seg selv når hun forteller hva hun mener skal til for å hjelpe ungdommene til å endre atferd. Likevel referere hun til handlingsteori med utgangspunkt i at miljøterapeutene sitter på verdier og normer for hvordan man skal agere i ulike situasjoner. Disse verdiene og normene er det miljøterapeutene forsøker å videreføre til ungdommene i institusjonen. Metoden Synne og de andre miljøterapeutene har lært seg å jobbe etter, kan diskuteres å ligge til grunn for hva miljøterapeutene opplever som nyttig å ha søkelys på i jobben sin, da metoden i seg selv representerer hvilke verdier og normer som eksisterer i de forskjellige institusjonene (Elster, 1989).

Samtidig påpeker Synne institusjonens rolle i samfunnet. Barnevernsinstitusjonen har en samfunnsoppgave som er regulert gjennom lover, statlige eller kommunale finansiering og styring (Tjora, 2020) og (Healy, 2016).

4.2.3. Oppsummering

Innledningsvis for kapittel om empiri og analyse, viser jeg til problemstillingen, samt forskningsspørsmålene relevant for denne studien:

Miljøterapeuter i barnevernsinstitusjon sin opplevelse av og arbeid med reduksjon av vold.

Forskningsspørsmål 2: *Hvordan oppleves det for miljøterapeutene å stå i dette arbeidet?*

Forskningsspørsmål 3: *Hva anser miljøterapeutene som viktige faktorer i jobben sin med ungdommene?*

I dette kapittelet har jeg svart på ulike aspekter ved miljøterapeuters opplevelser av det å jobbe i barnevernsinstitusjon. Informantene i studien forteller om et til tider tøft yrke som generelt krever mye av terapeutene. De beskriver relasjonene de får til ungdommene og hvilke utfordringer det er å «stå i» disse relasjonene. Terapeutene forteller at de må være mentalt sterke for å tåle atferden til ungdommene, samt det terapeutene opplever som avvisning fra ungdommene.

Informantene har alle søkelys på viktigheten av å skape en god relasjon til ungdommene for å kunne bidra til endring. Noen av informantene opplever at metodene i institusjonene legger føringer på hvilket innhold terapeutene skal lage i hverdagen, og dermed også skaper

rom for relasjon til ungdommen. Noen informanter opplever at de først jobber med å skape en relasjon til ungdommen, som deretter kan gi et bedre utgangspunkt for å jobbe med endringsarbeid. Felles for dem alle er at de snakker om balansen mellom støtte og utfordring til ungdommene, og kompleksiteten i dette. De forteller om tidvise utfordringer med å forstå og støtte ungdommene. Noen av informantene refererer da til viktigheten av et faglig miljø rundt seg som kan hjelpe hverandre til å komme ut av attribusjonsfeil.

Terapeutene var alle enige om at ungdommene må oppleve at terapeutene ønsker dem godt i møte med dem for å kunne påvirke dem på noen måte.

5.0. Avslutning

I dette kapittelet presenteres en oppsummering av funnene fra studien. Deretter gjør jeg noen refleksjoner rundt forskningsprosessen, samt resultatenes betydning for praksis. Til slutt tematiseres mulig videre forskning om emnet.

5.1. Oppsummering av funn

I denne delen av studien presenteres funnene fra analysen. Funnene er ment å besvare studiens problemstilling og forskningsspørsmål. I den anledning gjentas studiens problemstilling og forskningsspørsmål:

Miljøterapeuter i barnevernsinstitusjon sin opplevelse av og arbeid med reduksjon av vold.

Forskningsspørsmål 1: *Når vi anvender metoder for å redusere vold og trusler hos ungdommer i barnevernsinstitusjon med atferdsvansker, må vi forvente at terapeutene ser en oppblomstring av atferden før den etter hvert reduseres. – Bidrar noen av metodene til eskalering av vold?*

Forskningsspørsmål 2: *Hvordan oppleves det for miljøterapeutene å stå i dette arbeidet?*

Forskningsspørsmål 3: *Hva anser miljøterapeutene som viktige faktorer i jobben sin med ungdommene?*

Presentasjonen videre er delt inn i to hovedtemaer med tilhørende funn.

5.1.1. Normalisering av atferd

I denne delen av oppsummeringen viser jeg til funnene som svarer på forskningsspørsmål 1: *Når vi anvender metoder for å redusere vold og trusler hos ungdommer i barnevernsinstitusjon med atferdsvansker, må vi forvente at terapeutene ser en oppblomstring av atferden før den etter hvert reduseres. – Bidrar noen av metodene til eskalering av vold?:*

Tidligere forskning viser at enkelte regler, tiltak og tvang kan oppleves provoserende for

pasienter i ulike institusjoner, samt også bidrar til utagerende atferd hos pasientene (Einbu og Larsen, 2016). Funn i denne studien viser at miljøterapeutene opplever det som nødvendig å fremstå som troverdige og «varme» ovenfor ungdommene for å forebygge situasjoner preget av tvang, samt at ungdommene opplever tiltakene/bestemmelsene fra institusjonen som meningsfulle og forståelige. Goffman viser også til avmakts teori, hvor tilstand eller følelse av avmakt kan forklare årsaker for ungdommenes atferd (Goffman, 1969). Goffman og Weber beskriver legitim maktbruk som nødvendig for å opprettholde stabilt maktforhold i relasjoner over tid (Goffman, 1969 og Weber, 1922).

Funn i denne studien viser tydelig av miljøterapeutene opplever det som naturlig og normalt at ungdommene i barnevernsinstitusjonene reagerer på situasjonen de er i ved bruk av vold. Miljøterapeutene normaliserer motstanden som kommer fra ungdommene, og forstår det slik at ungdommene har erfart at de ikke kan stole på voksne mennesker før.

Miljøterapeutene i studien er derimot ikke nevneverdig opptatte av metodikk i seg selv, som noe som bidrar positivt eller negativt til denne eskaleringen av voldelig atferd hos ungdommene. De er derimot mer opptatt av personlige egenskaper hos terapeutene som viktige faktorer til de-eskalerende atferd hos ungdommene. Da egenskaper slik som evne til å «lese» ungdommene de interagerer med, evne til å se og forstå ungdommene, samt vise dem at de vil dem godt, evnen til å lære ungdommene andre strategier enn vold på måter som oppleves legitime for ungdommene. Likevel viser studien at det å kunne miljøterapeutiske metoder kan bidra til høyere kompetanse og faglig forståelse hos terapeutene. Tidligere forskning viser også at personlige egenskaper hos miljøterapeutene har stor betydning for hvordan forebygge vold og trusler hos ungdommene i barnevernsinstitusjonene, samt påvirkning på hvordan forebygge nye utageringer etter situasjoner preget av vold og trusler (Lillevik og Øien, 2012). Dette funnet kan også settes i sammenheng med Goldstein, Glick og Gibbs (2000), som mener at aggressiv atferd kan forekomme, med bakgrunn i fortolkninger av at andre mennesker har fiendtlige intensjoner gjennom sine handlinger.

5.1.2. Betydningen av relasjon som verktøy

I denne delen av oppsummeringen viser jeg til funnene som svarer på forskningsspørsmål 2: *Forskningsspørsmål 2: Hvordan oppleves det for miljøterapeutene å stå i dette arbeidet?* og *Forskningsspørsmål 3: Hva anser miljøterapeutene som viktige faktorer i jobben sin med ungdommene?:*

Tidligere forskning viser at endring i atferd kan forekomme om man får en god relasjon til ungdommene man jobber med (Gustumhaugen, Dønnestad, Steinkopf, 2017). Funnene i denne studien viser helt tydelig at en god relasjon til ungdommene, er det absolutt viktigste verktøyet en miljøterapeut har i yrket sitt, både med tanke på mål om å endre atferd, samt relasjonens betydning for eventuell annen måloppnåelse. Weber viser til legitim maktbruk som teoretisk tilnærming for måloppnåelse (Weber, 1922).

Studien viser også at det ikke er alle som passer sammen, og at dette da påvirker jobben miljøterapeutene gjør i møte med ungdommene. Dette er et dilemma som alltid vil være til stede som noe som forekommer i sosialt arbeid. Når det skjer at man ikke klarer å skape gode relasjoner, viser studien at det er viktig å spille på hverandre i arbeidsmiljøet for å hjelpe hverandre til å skape en bedre relasjon. Studien viser at miljøterapeutene trenger hverandre for å veilede hverandre.

Både miljøterapeutiske tilnærminger og ulike metoder viser til fokus på å lære ungdommene i institusjonene andre strategier enn vold og trusler som følelsesregulering (Haaland Ask, 2006), (Linehan, M.M., 1993) og (Halvorsen, 2006). Funnene i denne studien viser til det samme fokuset i arbeidet med ungdommene.

Funnene i denne studien viser at miljøterapeutene anser jobben sin i barnevernsinstitusjon som kompleks og potensielt farlig. Terapeutene opplever jobben sin som givende og nyttig, samtidig som de opplever jobben sin som svært krevende av dem selv følelsesmessig.

5.2. Refleksjoner rundt forskningsprosessen

Temaet *Miljøterapeuter i barnevernsinstitusjon sin opplevelse av og arbeid med reduksjon av vold* er et valg jeg er glad for at jeg har tatt. Jeg hadde ikke ønsket å velge et annet tema om jeg kunne valgt på nytt. Jeg har likt å fordype meg enda mer i temaet sammen med informantene i studien, teoretikerne og de tidligere forskningsartiklene jeg har lest. Da jeg startet prosessen med å skulle velge tema, visste jeg ikke hva jeg ville skrive om. Jeg startet med å tenke gjennom hva jeg interesserer meg for, samt hva jeg ønsker å vite mer om. Jobben min som miljøterapeut er noe jeg er svært interessert i, og det har jeg vært i alle år jeg har hatt det som yrke. Det er også et yrke jeg ønsker å være i fremover. Et naturlig valg var derfor å skrive om noe av betydning for dette yrket. Jeg har opplevd at det er mange ting som kan forbedres i dette yrket. Derimot har min største usikkerhet gjennom hele min karriere, vært om vi som miljøterapeuter yter det beste for ungdommene som bor i institusjonene. Det finnes så mange teoretiske forankringer for diverse metoder og tilnærminger. Jeg har derfor tidvis tvilt på om det jeg og mine kolleger tenker, har vært det beste. Jeg fant derfor ut at jeg ønsket å få flere svar på mine tvilende tanker. Jeg ønsket å finne ut hvordan andre miljøterapeuter opplever dette.

Problemstillingen slik den er presentert i studien, er et resultat av flere redigeringsprosesser. Den er ved flere anledninger blitt spisset til, for å bedre belyse det empiriske materialet jeg har samlet i intervjuene. Jeg selv opplever problemstillingen min som interessant og relevant i forbindelse med dette yrket. Problemstillingen er fortsatt noe abstrakt da den kan undersøke flere aspekter enn hva jeg har undersøkt i denne studien. Likevel svarer studien på det problemstillingen spør om.

Teoriene som er valgt for å belyse problemstillingen, er plukket ut fra hva teoriene sier om de ulike fenomenene, men fremfor alt, med utgangspunkt i Goffmans teori om *Anstalt og menneske*. De fremstilte teoriene vil derfor bære preg av både eldre og nyere teorier, samt også påfyll av nytt teoretisk innhold til eldre klassiske teorier. Teoriene har muligheten til å belyse ulike perspektiver ved det empiriske materialet i studien.

Valget om å bruke maktteori i studien, gjorde jeg med bakgrunn i at jeg selv har opplevd at diskusjoner om maktbegrep ofte tas opp i barnevernsinstitusjonene av ungdommene selv. Makt er noe disse ungdommene er opptatte av i ulike former og situasjoner – og da ofte som

noe negativt for dem selv. Ettersom jeg også leste andre studier og rapporter, så jeg at makt også var representert i flere av disse. Jeg hadde dermed en idé om at makt kan forklare og definere ulike aspekter ved fenomenet barnevernsinstitusjon. Det ble naturlig å referere til Goffman da han har skrevet bøker om totale institusjoner ut fra et maktperspektiv.

Resterende teori har jeg tilføyd studien etter at jeg utførte intervjuene. Det ble da tydelig for meg hva som var relevant teori for å forklare empirien.

Tidligere studier, og teorien som er presentert i studien, brukes aktivt i analysedelen av studien for å belyse og forklare empirien. All empiri fra intervjuene, forklares i lys av teori eller andre studier gjort tidligere angående temaet det forskes på. jeg ser likevel i ettertid at jeg kunne anvendt noe mer teori for å belyse flere aspekter av empirien. Analysen er noe ensporet, og funnene kan naturlig nok ha blitt påvirket av dette. Likevel anser jeg analysen som god da den fremstiller funnene på en måte som er gjenkjennbar i forhold til tidligere studier. Likevel ville jeg ha benyttet flere teoretiske tilnærminger hadde jeg gjort denne studien på nytt. Det er mulig at funnene ville vært noe mer nyanserte, samt kunne analysen bidratt til større grad av refleksjon rundt temaer som ikke er belyst tilstrekkelig i alternative perspektiver tidligere.

Jeg har fått brukt mye av teorien, tidligere studier, samt også mye av egenutvinnet empiri i analysen.

Jeg vil også trekke frem at studien bærer preg av utforskete områder om temaer som nevnes i løpet av analysen. Studien forsker blant annet på årsaker for vold og truende atferd, men tar ikke med i betraktningen at årsakssammenhenger kan forekomme også om man ser tilbake på ungdommenes historikk. Det er mulig at noen ungdommer har opplevd sin atferd som legitim i et eller flere miljøer tidligere, og at atferden endres når miljøet rundt dem endres. Likevel ser jeg det som relevant å vise til funnene om at personlige egenskaper hos miljøterapeutene har stor betydning for hvordan forebygge vold og trusler hos ungdommene i barnevernsinstitusjonene, samt påvirkning på hvordan forebygge nye utageringer etter situasjoner preget av vold og trusler. For å underbygge dette som et valid funn, viser Isdal til at de aller fleste ungdommer i barnevernsinstitusjoner uttrykker emosjonell vold, fremfor instrumentell vold (Isdal, 2015). Det er dermed legitimt å kunne

påstå at ungdommene kan lære seg ny måte å reagere på verden rundt seg, om de opplever det som trygt å gjøre nettopp det.

5.3. Betydning for praksis og videre forskning

I denne delen av teksten reflekterer jeg rundt studien i et større perspektiv. Jeg vil vise på hvilken måte resultatene av studien kan ha betydning for miljøterapeuter som jobber med ungdom i barnevernsinstitusjoner. Til slutt skriver jeg noe om videre forskning om temaet.

5.3.1. Betydning for praksis

Som forsker er det naturlig å ønske at arbeidet som er gjennomført skal ha noe form for betydning innenfor feltet som er forsket på. Jeg er av den oppfatning at temaet *miljøterapeuters opplevelser av å jobbe med reduksjon av vold og trusler hos ungdom i barnevernsinstitusjon*, er et svært viktig tema å belyse, samt også ta på alvor. Innledningsvis for studien, presenteres statistikk over miljøterapeuter i Norge som blir utsatt for vold og trusler på jobb. Dette i seg selv er svært alvorlig, samt noe som arbeidstakere i utgangspunktet ikke skal oppleve. Likevel viser studien at dette er noe som miljøterapeuter opplever, samt også forventer å oppleve i denne jobben.

Resultatene i denne studien bidrar til større innsikt i den faglige diskusjonen om hvordan noen metoder og miljøterapeutiske tilnærminger påvirker arbeidet med å redusere voldelig og truende atferd hos ungdommer i barnevernsinstitusjon i Norge. Et viktig punkt som belyses i denne studien, er betydningen av miljøterapeuters personlighetstrekk og evne til å «lese miljøet» rundt seg, både i forkant, underveis og etterkant av situasjoner preget av vold. Dette funnet er viktig å ikke glemme i et yrke som ellers preges av effektivisering og utbedring av ulike metodikker (Healy, 2016).

De viktigste funnene er derimot at en god relasjon mellom miljøterapeutene og ungdommene er grunnleggende for å jobbe med endring av atferd hos ungdommene. Miljøterapeutene ser også på reaksjoner fra ungdommene som naturlig og normalt utfra situasjonen som ungdommene befinner seg i.

Funnene fra studien er relevante for praksis fordi de viser hvilke holdninger miljøterapeuter i dette yrket har, samt utfordringene yrket har med å enes om en metode eller tilnærming. Funnene viser kompleksiteten i jobben, og hvordan denne kompleksiteten krever mer enn en metode. Funnene bærer tydelig preg av at personlige egenskaper og trekk hos terapeutene, har stor innvirkning på hvordan man lykkes som institusjon med å hjelpe ungdommene til et bedre liv.

Jeg vil benytte anledningen til å trekke frem en stor diskurs innen sosialt arbeid. Temaet *nærhet og avstand*. Det diskuteres på faglig nivå hva som er god faglig praksis i forhold til relasjonen terapeuten får til ungdommen. Diskursen i seg selv tar høyde for avstand – distanse. Hvis god relasjon er det viktigste verktøy for å lykkes, må man ikke tenke nærhet da?

5.3.2. Videre forskning

I en videre forskningsprosess vil det være interessant å gå i dybden på betydningen av å jobbe likt som miljøterapeuter med ungdommer i barnevernsinstitusjoner. En slik forskning kan om mulig belyse et dilemma mellom det å jobbe metodisk med denne målgruppen, samtidig som funnene i denne studien peker på personlige egenskaper og trekk hos terapeutene som viktige faktorer i jobben. Det vil heller ikke være mulig å opprette like gode relasjoner mellom alle miljøterapeuter og ungdommer. Flere av informantene i denne studien snakker om viktigheten av å jobbe likt som miljøterapeuter med disse ungdommene. Flere av dem forteller også at de opplever dette som særlig utfordrende og tidvis som et problem at de ikke får til dette i de ulike barnevernsinstitusjonene.

Videre kan man også konkretisere i større grad enn hva jeg har gjort i denne studien, hva som er konkret utvikling av ungdommenes atferd under oppholdet i barnevernsinstitusjonene. Jeg har valgt å fokusere på miljøterapeuters opplevelse av ungdommenes atferd, fremfor å vise til faktisk utvikling av ungdommenes atferd. Dette kunne vært interessant å utforske videre fremover.

Litteraturliste

Arbeidstilsynet.: *Tilsyn med barneverninstitusjonene*. 2016. Hentet fra:

<http://www.arbeidstilsynet.no/binfil/download2.php?tid=260591>

Barne- og familiedepartementet; *Barnevernloven – bvl, §5-9. Rettigheter under opphold i institusjon*. 2022. Hentet fra:

[Lov om barneverntjenester \(barnevernloven\) - Lovdata](#)

Dinutvei; *Ulike former for vold*. Nasjonal veiviser ved vold og overgrep 2015.

Hentet fra: <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/ulike-former-for-vold/>

Einbu, M. og Larsen, I.B.: *Innenfra kunnskap om årsaker til truende atferd eller aggresjon og alternativer til bruk av tvangsmidler*. Tidsskrift for psykisk helsearbeid 2016. Vol 13, Utg. 1-02. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3010-2016-01-02-04>

Engelstad, F.: *Om makt. Teori og kritikk - Maktbegrepet etter Max Weber*. Ad Notam Gyldendal. Oslo 1999a.

Elster, J.: *Nuts and Bolts for the Social Sciences*. Cambridge University Press. Cambridge 1989.

Flage, T., Skage og Eldholm, C.: *Straff, omsorg og behandling for barn som utfører alvorlige kriminelle handlinger – en kvalitativ studie av miljøterapeuters erfaringer fra barnevern og kriminalomsorg*. Masteroppgave 2019.

Friedrich, C.: *Man and his Government*. McGraw-Hill New York 1963.

Furre, A. og Heyerdahl, S.: *Bruk av tvang i ungdomspsykiatriske akuttavdelinger*.

Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør. Oslo 2010.

Galtung, J.: *Violence, peace and peace research*. *Journal of peace research*. Volum 6, nr. 3 1969.

Goffman, E.: *Anstalt og menneske*. 9.opplag. Paludans fiol-bibliotek. Jørgen Paludans Forlag. Dansk udgave 1967.

- Goldstein, A. P., Glick, B. og Gibbs, J. C.: *ART. Aggression Replacement Training. En multimodal metod för att ge aggressiva barn och ungdomar sociala alternativ.* Malmö: Team Offset & Media 2000.
- Gustumhaugen, K., Dønnestad, E. og Steinkopf, H.: *Miljøterapeuten. Mennesket som metode i miljøterapi.* Universitetsforlaget. Oslo 2017.
- Halvorsen, T.: *Miljøarbeid – Teori og praksis.* 2.utgave. Fagbokforlaget Oslo 2006.
- Haaland Ask, K.: *Trylletriks for korte lunter.* 2006.
- Healy, K.: *Socialt arbejde i teori og kontekst. En grundbog.* Akademisk forlag, København. 2. Utgave. 2016.
- Heider, F.: *The Psychology of Interpersonal Relations.* New York: John Wiley & Sons 1958.
<http://dx.doi.org/10.1037/10628-000>
- Hernes, G.: *Makt og avmakt.* Universitetsforlaget Oslo 1975.
- Hutchinson, G.S. og S. Oltedal.: *Modeller i sosialt arbeid.* Universitetsforlaget. Oslo 2015.
- Isdal, P.: *Vold og aggresjon – en reaksjon på avmakt.* 2015. Hentet fra:
https://hiimsmoen.no/getfile.php/131926-1503915858/filer/vold_og_aggresjon_en_reaksjon_p_avmakt.pdf
- Jordet, A. N.: *Anerkjennelse i skolen En forutsetning for læring.* Oslo: Cappelen Damn Akademisk 2020.
- Karver, M. S., De Nadai, A. S., Monahan, M. og Shirk, S. R.: *Meta-analysis of the prospective relation between alliance and outcome in child and adolescent psychotherapy.* Psychotherapy, 55(4), 341–355. 2018.
<http://dx.doi.org/10.1037/pst0000176>
- Kjøbli, John.: *Omsorgs- og endringsmodellen.* Regionsenter for barn og unges psykiske helse. Helseregion Øst og Sør. 2018. Hentet fra:
[RBUP Øst og Sør - Omsorgs- og endringsmodellen \(cloudpeople.no\)](http://rbup-ost-og-sor.no/Omsorgs-og-endringsmodellen)
- Kvale, S.: *Det kvalitative forskningsintervju.* Ad notam Gyldendal. Oslo 1997.

- Lillevik, O.G. og Øien, L.: *Kvaliteter hos hjelperen som kan bidra til å forebygge trusler og vold fra klienter*. Nordisk Tidsskrift for Helseforskning 6 (13). 2010.
- Lillevik, O.G. og L. Øien.: *Miljøterapeutisk praksis i forebygging av vold*. Tidsskrift for psykisk helsearbeid 03/2012 (Volum 9).
idunn.no/tp/2012/03/miljoeterapeutisk_praksis_i_forebygging_av_vold
- Lindboe, A. og Barneombudet.: *Grenseløs omsorg: om bruk av tvang mot barn i barnevern og psykisk helsevern*. Barneombudets fagrappport. Oslo 2015.
- Lindgren, S.M.: *Fører «Aggression Replacement Training» til en positiv effekt på sosiale ferdigheter og reduksjon av atferdsvansker hos skolebarn? – En litteraturgjennomgang*. Faculty of Psychology 2021.
- Linehan, M.M.: *Cognitive-Behavioral Treatment of Borderline Personality Disorder*. The Guilford press. New York. London 1993.
- Løchen, Y., Seip, J.A., Halsaa Albrektsen, B.: *Mer om makt og avmakt. Hva er makt? Søkelys på studiet av makt og maktutredningen*. Universitetsforlaget Oslo 1978.
- Merton, R.K.: *Unanticipated Consequences of Purposive Social Action*. American Sociological Review 1(6). Google Scholar 1936.
- Miles, M.B., Huberman, A.M. og Saldaña, J.: *Qualitative Data Analysis – A Methods Sourcebook*. 3 edition. SAGE publications, California 2014.
- Moynahan, L.: *Aggresjon i skolen. Noe kan gjøres og noen gjør det*. Tidsskrift for Spesialpedagogikk, nr. 6, 24–31. 2002.
- Moynahan, L. og Strømgren, B.: *Gjenvinning av selvkontroll*. NordART. Materiale utlevert ved Namsos Opplæringscenter i forbindelse med opplæring av ART-trenere 2003.
- Mørch, W.T.: *Abraham Maslow*. Store Norske Leksikon. Universitetet i Tromsø 2021.
- Nordahl, T., S. Mausethagen og A. Kostø.: *Skoler med liten og stor forekomst av atferdsproblemer En kvantitativ og kvalitativ analyse av forskjeller og likheter mellom skolene*. Rapport 3. Elverum: Høgskolen i Hedmark 2009. Hentet fra https://brage.inn.no/inn-xmllui/bitstream/handle/11250/133860/rapp03_2009.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Nordahl, T., M.-A. Sørlige, T. Manger og A. Tveit.: *Et helhetlig syn på atferdsvansker hos barn*. Psykologisk.no 2014. Hentet fra: <https://psykologisk.no/2014/10/et-helhetlig-syn-pa-atferdsvansker-hos-barn/>
- NSD.: *Samtykke*. 2022. Hentet fra: <http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/samtykke.html>
- Petersen, T.: *The Economics of Organization. The principal-Agent Relationship*. Acta Sociologica 36:277-293. 1993.
- Riedl, T.R. og Elde, W.D.: *Psykisk helsevernloven: med nøkkelkommentarer (2.utg.)*. Cappelen Damm akademisk. Oslo 2014.
- Ross, M.: *Self-Serving Biases in the Attribution of Causality: Fact or Fiction?* University of Waterloo, Ontario, Canada. Psychological. Bulletin, Vol. 82, No. 2, 213-225 1975.
- Ryen, A.: *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Fagbokforlaget 2002.
- Snoek, J.E.: *Mindreårige, psykisk helse og rettsapparatet*. Universitetsforlaget. Oslo 2015.
- Snoek, J.E.: *Barne- og ungdomspsykiatri. Michael journal, 14. (Supplement 20), 41-50*. 2017.
- Stiegler, J.R.: *Emosjonsfokusert terapi: Å forstå og forandre følelser*. Oslo. Gyldendal Akademisk 2015.
- Svalund, J.: *Vold og trusler om vold i offentlig sektor*. (Fafu-rapport 2009/30).
- Svartdal, F.: *Attribusjonsteori*. Store Norske Leksikon. Fagansvarlig for Sosialpsykologi 2020.
- Sørlie, M.A. og Nordahl, T.: *Problematferd i skolen. Hovedfunn, forklaringer og pedagogiske implikasjoner. Rapport 12a/1998 Oslo: Nova*.
- Tjora, A.: *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (1.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS. Oslo 2011.
- Tjora, A.: *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (2.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS. Oslo 2013.
- Tjora, A.: *Institusjon*. Store Norske Leksikon. Naturvitenskapelig Universitet 2020.
- Weber, M.: *Wirtschaft und Gesellschaft*. Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) 1922.

Øien, L. og O.G. Lillevik.: *Tiltak mot vold og aggresjon i skolen*. Pedlex 2020.

Innledning:

- Forklare hensikten med intervjuet.
- Antyde hva jeg er interessert i å vite noe om.
- Fortelle på nytt angående anonymitet, behandling og oppbevaring av data.
- Har du noen spørsmål før vi begynner?

A: Åpningsspørsmål

- Hvor lenge har du jobbet i barnevernsinstitusjon?
- Kan du fortelle litt om dette arbeidet, og dine erfaringer med å jobbe med ungdom som har utagerende atferd?
- Har du jobbet med spesifikke metoder som er ment å redusere denne type atferd?
 - ➔ Kan du fortelle litt om hva du tenker om denne/disse metodene?
- Har du jobbet etter noen spesifikke miljøterapeutiske tilnærminger?
 - ➔ Hvilke?
- Kan du si noe om hva som gjorde at du sluttet å jobbe i barnevernsinstitusjon?

B: Jobben

- Kan du fortelle litt om hvilke oppdrag du fikk i jobben din som miljøterapeut?
- Kan du fortelle om hvordan du opplevde å jobbe med den metoden/miljøterapeutiske tilnærmingene?
 - ➔ Har du noen eksempler på hendelser hvor du anvendte metoden(e)?

C: Vold og trusler

- Hvilke atferds uttrykk opplevde du fra ungdommene som bodde der?
→ Kan du beskrive?
- Har du opplevd vold mot deg eller noen av dine kolleger?
→ Kan du fortelle om episoder (detaljert beskrivelse)?
- Har du opplevd trusler mot deg eller noen av dine kolleger?
→ Kan du beskrive en eller flere slike episoder?
- Hvordan opplevde du utagerende situasjoner?
→ Beskrivelser/fortellinger...

E: Skader

- Husker du en situasjon, eller flere, hvor du eller kolleger har reagert følelsesmessig på en ungdoms utagerende atferd? Beskriv.
- Har du vært borte fra jobb noen gang på grunn av en ungdom?
- Har du gått i terapi på grunn av belastningen på arbeidet etter at du startet å jobbe i barnevernsinstitusjon?
- Har du vært hos lege på grunn av skader du har fått på jobb?
- Har du opplevd at en ungdom har blitt skadet/vært hos lege på grunn av egen eller andres atferd?
→ Fortell gjerne.

D: Prosessen med å redusere vold og trusler

- Har du opplevd at ungdommene har reagert med større grad av bruk av vold og trusler i perioden hvor du eller kolleger har jobbet metodisk med å redusere denne atferden?
→ Beskrive.
→ Hva tenker du om dette?
- Opplever du at metoden du jobbet etter, bidro til å redusere ungdommenes utagerende atferd?
→ Hvorfor, hvorfor ikke?

- Hva er det med metoden du mener kan ha bidratt til å redusere utagerende atferd?
→ Forklar.
- Hva er det med metoden du mener kan ha bidratt til å øke utagerende atferd?
→ Forklar.
- Er det andre metoder eller tilnærminger du og din arbeidsplass ikke har prøvd som du tenker kunne være nyttig å gjøre noe med?
→ Hvorfor tenker du at dette ville kunne være nyttig?

E: Holdninger og kultur

- Hva tenker dere om/reflekterer om ungdommenes atferd?
- Hvordan snakker/t du og kolleger om utviklingen i atferds uttrykkene til ungdommene?
- Hvordan tenker du om måten du og kollegene dine jobber/har jobbet på med formål om å redusere den negative atferden hos ungdommene?

Til slutt, er det noe du synes er viktig at jeg får med inn i denne studien som vi ikke har snakket om så langt?

Takk for deltakelsen! Kan jeg ta kontakt med deg i ettertid om det er noe jeg lurer på, eller trenger utdypning på ved svarene dine?

Vil du delta i forskningsprosjektet

Hvilke erfaringer har ansatte i barnevernsinstitusjon med bruk av metoder når det gjelder å redusere vold og trusler?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut om ulike metoder som anvendes i barnevernsinstitusjoner, øker voldsutøvelsen til ungdommene i prosessen av å redusere vold og trusler. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg ønsker å høre ansatte i barnevernsinstitusjon sine erfaringer med ulike metodikker, hvordan de ser om ungdommene får det bedre eller dårligere, hvordan de ansatte opplever å stå i prosessen av å redusere ungdommenes dysfunksjonelle atferds uttrykk, og om de ansatte opplever at ungdommene reduserer voldsbruken i løpet av, eller etter endt behandling.

Problemstillingen er:

«Hvilke erfaringer har ansatte i barnevernsinstitusjon med bruk av metoder når det gjelder å redusere vold og trusler?»

Jeg ønsker å intervju syv personer som alle enten jobber i, eller har jobbet i barnevernsinstitusjon. Jeg ønsker å intervju personer som har lang erfaring i barnevernsinstitusjon, samt at alle informantene har jobbet, eller jobber på ulik plass.

Denne studien er en masteroppgave. Alle data fra intervjuene skal kun brukes i denne masteroppgaven.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Jeg, Siri Hammerfeld er ansvarlig for prosjektet.

97111785

Siri.hammerfeld@gmail.com

Min veileder på prosjektet er Hilde Berit Moen ved Nord Universitet.

+47 75517349/ +47 47293013

hilde.b.moen@nord.no

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker at du skal delta i denne studien fordi du jobber eller har jobbet i barnevernsinstitusjon. Du har også jobbet i barnevernsinstitusjon over flere år, og anses derfor for å ha lang erfaring innenfor feltet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg kommer med forlag til datoer for å utføre et intervju av deg. Du vil få en rekke spørsmål som vil være relevant for å svare på problemstillingen i studien. Du kan svare fritt på spørsmålene. Mange av spørsmålene vil gi deg rom til å fortelle fritt om dine tanker og erfaringer.

Opplysningene du kommer med vil bli tatt opp på tape. Deretter vil alt av lydopptak bli transkribert, og så slettet. All transkribering vil skje løpet av våren 2022. Opptakene blir derfor lagret frem til senest juni 2022. Ingen andre enn deg og meg vil få mulighet til å høre gjennom opptakene.

Alle data fra intervjuet vil bli anonymisert. Det vil ikke være mulig for leseren av studien å gjenkjenne deg som informant.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Intervjuet blir tatt opp på en mobiltelefon. Samme dag som opptaket gjøres, blir lydfilene lastet opp på en datamaskin med krypterte koder. Lydopptakene på mobiltelefonen blir slettet samme dag.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Nord Universitet ved/
Siri Hammerfjeld

Eller

Hilde Berit Moen

Med vennlig hilsen

Siri Hammerfjeld

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Hvilke erfaringer har ansatte i barnevernsinstitusjon med bruk av metoder når det gjelder å redusere vold og trusler?», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

